

Uitwerking theoretisch kader en draaiboek
Pilotproject Antwerpen
“Protocol van Moed”

Een experiment inzake het spreekrecht en
het casegebonden overleg bij situaties
van kindermishandeling

INHOUD

<u>INHOUD</u>	2
<u>VOORWOORD</u>	6
I. <u>DEFINIERING KINDERMISHANDELING</u>	7
1. HET INTERNATIONAALRECHTELIJK KADER.....	7
2. HET ONDERSCHIED TUSSEN INTRA EN EXTRAFAMILIALE KINDERMISHANDELING	7
II. <u>THEORETISCH KADER BEROEPSGEHEIM</u>	9
1. WETTELIJKE GRONDSLAG	9
2. FINALITEIT VAN HET BEROEPSGEHEIM	10
3. TOEPASSINGSGEBIED VAN ART. 458 SW.	10
3.1. <u>PERSONEEL TOEPASSINGSGEBIED</u>	10
A. Uit hoofde van beroep.....	11
B. Uit hoofde van staat.....	11
C. Noodzakelijke vertrouwensfiguren	11
3.2. <u>GEHEIMEN</u>	12
4. <u>ONDERSCHIED BEROEPSGEHEIM – DISCRETIEPLICHT</u>	13
5. <u>SCHENDING VAN HET BEROEPSGEHEIM</u>	14
6. <u>UITZONDERINGEN OP HET BEROEPSGEHEIM</u>	15
6.1. <u>DE AANGIFTEPLICHT</u>	15
A. Artikel 30 Sv. of de algemene aangifteplicht	15
B. Artikel 29 SV of de bijzondere aangifteplicht.....	15
C. Artikel 40 WPA	16
6.2. <u>NOODTOESTAND</u>	17
A. Begrip	17
B. Verschil met art.458 bis SW	18
C. Spreken uit noodtoestand: wat houdt dat in?	18
6.3. <u>ARTIKEL 458 BIS SW.</u>	19
A. Begripsomschrijving.....	19
B. Voorwaarden.....	19
6.4. <u>SCHULDIG VERZUIM (ART. 422BIS SW.)</u>	25
A. Groot gevaar voor het slachtoffer	25
B. Verzuim hulp te verlenen of te verschaffen.....	25
C. Moreel bestanddeel	26
D. Geen ernstig gevaar voor zichzelf of voor anderen.....	26
6.5. <u>GEDEFELD BEROEPSGEHEIM</u>	27
A. Door het beroepsgeheim gebonden hulpverleners	27
B. Betrokkenheid en finaliteit	27
C. Noodzakelijkheids criterium	28
D. Belang van de hulpverlening.....	28
E. Geïnformeerde cliënt.....	28

	3
6.6. <u>INSTEMMING VAN HET (MINDERJARIGE) SLACHTOFFER</u>	29
A. Beschikkingsrecht	29
B. Instemming door minderjarigen?	30
7. GEHEIM VAN HET ONDERZOEK	31
8. DE DRAGERS VAN EEN BEROEPSGEHEIM BINNEN DE PROBLEMATIEK VAN KINDERMISHANDELING	31
8.1. <u>DE GENEESHEER</u>	31
8.2. <u>PERSONEN TEWERKGESTELD IN DE JEUGDBESCHERMING</u>	33
A. Comité Bijzondere Jeugdzorg	33
B. Sociale dienst bij de jeugdrechtbank	33
8.3. <u>PERSONEELSLEDEN BIJ KIND & GEZIN</u>	34
8.4. <u>VERTROUWENSCENTRA KINDERMISHANDELING</u>	34
8.5. <u>CENTRA VOOR LEERLINGENBEGELEIDING</u>	34
8.6. <u>ZELFSTANDIGE THERAPEUTEN</u>	35
8.7. <u>ONDERWIJSPERONEEL</u>	35
A. Ambtsgeheim – beroepsgeheim.....	35
B. Vertrouwensleerkrachten	36
C. Bijstandspersonen	36
8.8. <u>MAATSCHAPPELIJKE ASSISTENTEN TEWERKGESTELD BIJ DE POLITIE</u>	37
9. HET SUBSIDIARITEITSPRINCIPE BINNEN INTEGRALE JEUGDHULP	39
10. DE GEHEIMGERECHTIGHEDEN INZAKE KINDERMISHANDELING	41
III. <u>DIENSTEN EN ORGANISATORISCH KADER</u>	43
1. HULPVERLENINGSSECTOR	43
1.1. <u>INTEGRALE JEUGDHULPVERLENING</u>	43
1.2. <u>DE OVERIGE HULPVERLENING</u>	45
2. POLITIENELE OVERHEDEN	45
2.1. <u>ORGANISATORISCH EN REGELGEVEND KADER VAN DE POLITIEDIENSTEN</u>	45
A. Algemeen	45
B. Gerechtelijke opdrachten van politie.....	46
C. Toewijzing van onderzoeken inzake kindermishandeling.....	47
2.2. <u>POLITIËLE SLACHTOFFERBEJEGENING</u>	48
3. GERECHTELIJKE OVERHEDEN	49
3.1. <u>ALGEMENE VERPLICHTING TEN AANZIEN VAN DE SLACHTOFFERS</u>	50
3.2. <u>OP HET NIVEAU VAN HET GERECHTELIJKE ARRONDISSEMENT</u>	50
A. Het openbaar ministerie.....	50
B. Optreden van de onderzoeksrechter	51
C. Optreden van de jeugdrechter	52
IV. <u>DE BETROKKEN DIENSTEN/HULPVERLENERS DIE TOEGANG KRIJGEN TOT HET PILOOTPROJECT “PROTOCOL VAN MOED” TE ANTWERPEN</u>	53
1. INTEGRALE JEUGDHULP ANTWERPEN	53
2. PARKET VAN DE PROCUREUR DES KONINGS	53
3. LOKALE POLITIE	53
4. SOCIALE DIENST JEUGDRECHTBANK ANTWERPEN	53
5. ZIEKENHUIZEN- EN HUISARTSEN EN THERAPEUTEN	53

V. DRAAIBOEK "PROTOCOL VAN MOED"	54
1. INTRAFAMILIALE KINDERMISHANDELING	54
1.1. VERTREKPUNT HULPVERLENINGSSECTOR	55
I. MELDING VAN EEN ACUTE SITUATIE	55
HULPVERLENERS MELDEN EEN SITUATIE VAN KINDERMISHANDELING WAARVOOR EEN DRINGEND INGRIJPEN NOODZAKELIJK IS ("HOOGDRINGENDE ZAKEN VAN KINDERMISHANDELING"), BINNEN HET KADER VAN ART. 458BIS SW OF BINNEN HET KADER VAN NOODTOESTAND.	55
A. <u>SITUATIESCHETS</u>	55
B. <u>WIE MELDT ?</u>	56
C. <u>AAN WIE WORDT ER GEMELD?</u>	56
D. <u>WANNEER WORDT ER GEMELD?</u>	57
E. <u>HOE WORDT ER GEMELD?</u>	57
F. <u>WAT WORDT ER VERMELD OP DE MELDINGSFAX?</u>	57
G. <u>INTENTIE MELDING</u>	58
H. <u>ONTVANGSTMELDING</u>	58
I. <u>CLIËNT INFORMEREN/TELEFONISCH CONTACT</u>	58
J. <u>FEEDBACK</u>	59
K. <u>EVALUATIE</u>	59
II. MELDING VAN EEN NIET ONMIDDELIJK ACUTE SITUATIE	59
HULPVERLENERS VRAGEN EEN OVERLEG AAN DE PROCUREUR DES KONINGS/REFERENTIEMAGISTRAAT KINDERMISHANDELING OM NA TE GAAN WELKE VORM VAN HULPVERLENING (VRIJWILLIGE OF GERECHTELIJKE) ER IN EEN SPECIFIEKE SITUATIE HET MEEST AANGEWEZEN IS.	59
A. <u>SITUATIESCHETS</u>	59
B. <u>FINALITEIT VAN HET OVERLEG MET DE REFERENTIEMAGISTRAAT KINDERMISHANDELING</u>	60
C. <u>INFORMATIE AAN HET KIND EN HET CLIËNTSYSTEEM</u>	60
D. <u>WIE VRAAGT HET OVERLEG MET DE REFERENTIEMAGISTRAAT KINDERMISHANDELING?</u>	61
E. <u>WIE ORGANISEERT HET OVERLEG?</u>	61
F. <u>WIE IS ER AANWEZIG?</u>	61
G. <u>OVERLEG MOMENT</u>	61
H. <u>BEPALING WAT ER MEEGEDEELD WORDT AAN ESSENTIËLE EN NOODZAKELIJKE ELEMENTEN</u> ..	62
I. <u>RESULTAAT VAN HET OVERLEG</u>	62
J. <u>EVALUATIE</u>	62
III. RISICO-INSCHATTING	63
UITZONDERLIJKE SITUATIE WAARBIJ HET CBJ EN HET VK OMWILLE VAN EEN RISICO-INSCHATTING BIJ DE OPSTART VAN VRIJWILLIGE HULPVERLENING NAVRAAG KUNNEN DOEN BIJ HET PARKET	63
A. <u>SITUATIESCHETS</u>	63
B. <u>FINALITEIT VAN DE NAVRAAG</u>	63
C. <u>WIE MAG OMWILLE VAN RISICO-INSCHATTING NAVRAAG DOEN BIJ HET PARKET?</u>	63
D. <u>HOE WORDT ER NAVRAAG GEDAAN BIJ HET PARKET?</u>	63
E. <u>FEEDBACK PARKET</u>	63
F. <u>EVALUATIE</u>	64
1.2. VERTREKPUNT GERECHTELIJKE SECTOR	65
I. ERNSTIGE EN DRINGENDE SITUATIE VAN KINDERMISHANDELING	65
II. EEN NIET ACUTE OF NIET DRINGENDE SITUATIE VAN KINDERMISHANDELING	65
A. <u>INFORMATIE INWINNEN</u>	65
B. <u>OVERLEG</u>	66
1. <u>SITUATIESCHETS</u>	66
2. <u>FINALITEIT VAN HET OVERLEG</u>	67

	5
3. WIE VRAAGT HET OVERLEG?.....	67
4. WIE IS OP HET OVERLEG AANWEZIG?.....	67
5. OVERLEGMOMENT.....	67
6. WAT WORDT ER MEEGEDEELD AAN ESSENTIËLE EN NOODZAKELIJKE ELEMENTEN?	67
7. RESULTAAT VAN HET OVERLEG?	68
8. EVALUATIE.....	68
2. EXTRAFAMILIALE KINDERMISHANDELING	69
2.1. PROTOCOL KINDERMISHANDELING JUSTITIE –WELZIJN VAN 30 MAART 2010.....	69
2.2. SITUATIE VAN DE HULPVERLENER GECONFRONTEERD MET EEN SITUATIE VAN EXTRAFAMILIALE KINDERMISHANDELING.....	70
I. ONVOLDOENDE BESCHERMING VAN HET SLACHTOFFER IN BEGELEIDING.....	70
A. <u>EEN MELDING VAN EEN ACUTE SITUATIE</u>	70
B. <u>EEN MELDING VAN EEN NIET ONMIDDELIJK ACUTE SITUATIE</u>	70
C. <u>RISICO-INSCHATTING</u>	71
II. KIND/SLACHTOFFER IN BEGELEIDING IS NIET IN GEVAAR, ANDERE KINDEREN VERKEREN (MOGELIJKS) IN EEN GEVAARSITUATIE.....	71
A. <u>ER IS EEN GEWICHTIG EN REËEL GEVAAR VOOR ANDERE KINDEREN</u>	71
B. <u>UIT DE SITUATIONELE CONTEXT BLIJKT DAT ER SPRAKE KAN ZIJN VAN EEN GEWICHTIG EN REËEL GEVAAR VOOR ANDERE KINDEREN</u>	72
C. <u>ER ZIJN (VERMOEDELIJK) GEEN ANDERE KINDEREN IN GEVAAR</u>	74
2.3. SITUATIE VAN DE PARKETMAGISTRAAT GECONFRONTEERD MET EEN SITUATIE VAN EXTRAFAMILIALE KINDERMISHANDELING.....	74
3. INTRA EN EXTRAFAMILIALE KINDERMISHANDELING KOMEN TEGELIJKERTIJD VOOR	75
VI. <u>STUURGROEP “PROTOCOL VAN MOED”</u>	76

VOORWOORD

Naar aanleiding van de aanbevelingen van de Nationale commissie inzake seksuele uitbuiting (1997) werd er op vraag van de minister van Justitie een Nederlandstalige werkgroep kindermishandeling opgericht. Deze werkgroep formuleerde een aantal aanbevelingen aan de verschillende bevoegde ministers met het oog op een adequatere aanpak van kindermishandeling.

Op 30 maart 2010 ondertekenden de minister van Justitie en de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin het "protocol kindermishandeling" waardoor ze gehoor gaven aan enkele van deze aanbevelingen.

In het protocol kindermishandeling wordt gesproken over het proefproject casusgebonden overleg. Dit proefproject wil een antwoord geven op een specifieke aanbeveling van de Nederlandstalige werkgroep kindermishandeling, namelijk het "Protocol van Moed".

In het voorliggend document wordt aan dit proefproject concreet gestalte gegeven. Naast een meer theoretische schets van het wettelijke kader, omvat het ook een draaiboek. Het draaiboek geeft al naargelang de casus aan hoe een melding kan gebeuren, of welke mogelijkheden er zijn om af te toetsen of een situatie binnen vrijwillige hulpverlening kan blijven dan wel of gerechtelijk hulpverlening aangewezen is.

I. DEFINIERING KINDERMISHANDELING

1. Het internationaalrechtelijk kader

Het "Protocol van Moed" zal in een eerste fase enkel lopen in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen. Gezien de Belgische staatsstructuur betekent dat, dat in voorliggend document zowel de Vlaamse decretale regelgeving, als de federale regelgeving besproken wordt. Het internationale kader mag evenwel niet uit het oog verloren worden en heeft voorrang op het nationaal recht. Twee belangrijke instrumenten verdienen hier een speciale vermelding, met name het Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind (IVRK) en het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM). Beide verdragen houden verplichtingen in voor België.

Art. 19 van het IVRK handelt specifiek over kindermishandeling en stelt het volgende:

"1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, zolang het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.

2. Deze maatregelen ter bescherming dienen, indien van toepassing, doeltreffende procedures te omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van degenen die de zorg voor het kind hebben, alsmede procedures voor andere vormen van voorkoming van gevallen van kindermishandeling zoals hierboven beschreven, en voor opsporing, melding, verwijzing, onderzoek, behandeling en follow-up van zodanige gevallen, en, indien van toepassing, voor inschakeling van rechterlijke instanties."

Het protocol kindermishandeling verwijst precies naar art. 19, 1 van het IVRK bij de definiëring van deze problematiek.

Voor het EVRM kunnen (onder andere) volgende bepalingen worden vermeld: artikel 2 (recht op leven), art. 3 (verbod van foltering), art. 5 (recht op vrijheid en veiligheid) en art. 8 (recht op eerbiediging van privé-, gezins- en familielevens).

2. Het onderscheid tussen intra en extrafamiliale kindermishandeling

Naar analogie met het protocol kindermishandeling wordt voor de definiëring van intra- en extrafamiliale kindermishandeling verwezen naar COL 3/2006 van 1 maart 2006 van het College van Procureurs-generaal betreffende de definitie van het intrafamiliaal geweld en de extrafamiliale kindermishandeling, de identificatie en de registratie van de dossiers door de politiediensten. De omzendbrief omschrijft intrafamiliaal geweld als "*iedere vorm van fysiek, seksueel psychisch of economisch geweld tussen leden van een zelfde familie, ongeacht hun leeftijd*". Dit omvat de

notie intrafamiliale kindermishandeling.

Extrafamiliale kindermishandeling wordt als volgt omschreven: *"iedere vorm van fysiek, seksueel, psychisch of economisch geweld op de persoon van een kind door iemand die niet tot zijn/haar familie behoort"*.

Volgens dezelfde omzendbrief worden als leden van eenzelfde familie beschouwd:

- Al degenen die aan mekaar verwant zijn in de opgaande en nederdalende lijn of in de zijlijn in de tweede graad. Met die door het recht vastgestelde verwantschapsbanden worden sommige verbanden gelijkgesteld die feitelijk zijn (biologische band of duurzaam affectieve band);
- De echtgenoten of personen die samenwonen of samengewoond hebben en die een duurzame affectieve en seksuele relatie onderhouden of onderhouden hebben, evenals de bloedverwanten in de nederdalende en opgaande lijn van de partners of van één van hen, die bij hen wonen of gewoond hebben.

A contrario worden alle personen tussen wie geen van de hierboven bepaalde banden bestaan, beschouwd als niet tot dezelfde familie behorend.

Voor de toepassing van de twee definities geeft de omzendbrief een verklaring voor een aantal belangrijke begrippen in voetnoot:

- Het begrip "familie" houdt rekening met de evolutie van onze maatschappij (gehuwde en ongehuwde koppels, weer samengestelde gezinnen, partners van verschillend geslacht of van hetzelfde geslacht, ...);
- Personen die in de "zijlijn in de tweede graad" aan mekaar verwant zijn, zijn broers en zusters (met inbegrip van halfbroers en halfzusters);
- Met "affectieve band" wordt die band bedoeld die ontstaat ingevolge een onderbrenging in een opvanggezin waartoe door een rechterlijke of administratieve overheid werd besloten, of die zelfs werd georganiseerd door de ouders van het kind zonder dat er een overheid aan te pas kwam;
- Het begrip "samenwoning" impliceert hier niet dat de betrokken personen doorlopend op hetzelfde adres verbleven of verbleven hebben. Het omvat ook de situatie waarbij mensen die een relatie hebben, mekaar af en toe in hetzelfde huis ontmoeten;
- Met "of van één van hen" worden hier met name de kinderen bedoeld die doorgaans of af en toe bij een van de ouders ondergebracht zijn in het kader van de uitoefening van het ouderlijk gezag of van een recht op persoonlijk contact.

II. Theoretisch kader beroepsgeheim

1. Wettelijke grondslag

Het strafrechtelijk beschermd beroepsgeheim ligt vervat in artikel 458 van het strafwetboek (SW.):

"Geneesheren, heekundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen, en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hen zijn toevertrouwd en deze bekendmaken buiten het geval dat zij geroepen worden om in rechte of voor een parlementaire onderzoekscommissie getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet hen verplicht die geheimen bekend te maken worden gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met een geldboete van 100 euro tot 500 euro."

Gelet op het feit dat het Protocol van Moed specifiek betrekking heeft op minderjarigen wordt er ook specifiek verwezen naar een aantal bepalingen met betrekking tot jeugdbescherming en jeugdhulp.

In artikel 77 van de wet van 8 april 1965¹ staat te lezen: *"Elke persoon die, in welke hoedanigheid ook, zijn medewerking verleent aan de toepassing van deze wet, staat daardoor in voor de geheimhouding van de feiten die hem in de uitoefening van zijn opdracht worden toevertrouwd en die hiermede verband houden. Artikel 458 van het Strafwetboek is op hen van toepassing."*

Het artikel 7 van het decreet inzake bijzondere jeugdbijstand van 7 maart 2008 bepaalt dat: *"elke persoon die, in welke hoedanigheid ook, zijn medewerking verleent aan de toepassing van dit decreet instaat voor de geheimhouding van de feiten die hem in de uitoefening van zijn opdracht worden toevertrouwd en die hiermede verband houden"*².

Tot slot is ook in het decreet Integrale Jeugdhulp³ een bepaling hieromtrent te vinden. Art. 8 bepaalt: *"Onverminderd artikel 31 en 32, zijn alle personen die hun medewerking verlenen aan de toepassing van dit decreet, gebonden door de geheimhoudingsplicht, bedoeld in artikel 458 van het Strafwetboek, met betrekking tot de gegevens waarvan zij in de uitoefening van hun opdracht kennis krijgen en die daarmee verband houden."* De artikelen 31 en 32 handelen over het delen van informatie binnen de hulpverlening.

Voor wat betreft de politieambtenaren kan er verwezen worden naar art. 131 WGP: *"Het statuut van de politieambtenaren, waarborgt het beroepsgeheim en het bevat een discretieplicht. Het is de politieambtenaren verboden, zelfs na het beëindigen van hun ambt, die gegevens bekend te maken die betrekking hebben op 's lands veiligheid de bescherming van de openbare orde, de financiële belangen van de overheid, het voorkomen en bestraffen van strafbare feiten, het medisch geheim, de rechten en vrijheden van de burger, en in het bijzonder op het recht op eerbied voor het privé-leven. Dit verbod geldt bovendien voor gegevens die betrekking hebben op de voorbereiding van alle beslissingen."*

¹ Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade.

² Decr. VI. R 7 maart 2008 inzake bijzondere jeugdbijstand.

³ Decr. VI. R. 7 mei 2004 inzake Integrale Jeugdhulp

2. Finaliteit van het beroepsgeheim

Het beroepsgeheim dient twee belangen, nl. een maatschappelijk en een individueel belang.

Vanaf het moment dat een patiënt, een cliënt of welke persoon ook beroep doet op een hulp- of dienstverlener moet hij deze persoon in vertrouwen kunnen nemen en informatie kunnen onthullen uit zijn persoonlijk leven. De hulpverlener krijgt op dat moment kennis over het privé-leven van een persoon, waardoor hij in een zekere machtspositie terechtkomt. De geheimhoudingsplicht van de hulp- of dienstverlener vormt dan een waarborg om de hulpvrager te behoeden tegen machtsmisbruik van de hulpverlener. De geheimhoudingsplicht draagt er toe bij dat de hulpvrager zonder angst of schroom zijn verhaal kan doen en alle informatie in vertrouwen aan de hulpverlener kan toevertrouwen opdat deze hem vanuit een juist inzicht in de situatie zou kunnen helpen.

Naast het individueel belang is er ook het maatschappelijk belang. Het feit dat hulp- en dienstverleners gebonden zijn aan het beroepsgeheim, maakt dat binnen onze maatschappij mensen zich sneller en gemakkelijker tot een hulpverlener zullen wenden. Ze hoeven immers niet bang te zijn dat deze de verkregen informatie niet zou bewaren.

Het is vooral omwille van de bescherming van het individueel belang dat de geheimhoudingsplicht strafrechtelijk wordt beschermd.

Sommige auteurs onderscheiden nog een derde belang, nl. het belang van de beroepsgroep zelf; maar het Hof van Cassatie erkent dit belang niet.

3. Toepassingsgebied van art. 458 SW.

3.1. *Personeel toepassingsgebied*

Artikel 458 SW. geeft noch een limitatieve opsomming van categorieën die er onder vallen, noch een algemene omschrijving van categorieën, maar combineert de beide.

Er zijn beroepsgroepen die *expressis verbis* worden opgesomd in artikel 458 SW. nl. geneesheren, heelkundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen.

Maar het artikel is eveneens toepasselijk op "alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen". D.w.z. dat ook paramedici, kinesitherapeuten, verplegend personeel en anderen die patiënten medische zorgen toedienen een beroepsgeheim hebben. Ook andere beroepsgroepen, zoals psychologen hebben een beroepsgeheim.

In verschillende bijzondere wetten en decreten wordt er, zoals supra aangegeven ook vermeld dat personen werkzaam in de sector van de jeugdbescherming vallen onder het beroepsgeheim.

Het beroepsgeheim heeft met andere woorden een algemene draagwijdte.

A. Uit hoofde van beroep

Wat betreft de welzijnssector, lijkt de term beroep een te vage omschrijving te zijn. Het is onbegonnen werk om alle beroepen (gedefinieerd op basis van opleiding) en functies (beroepsactiviteit) die in de welzijnssector worden aangetroffen op te sommen, gelet op de grote heterogeniteit in de sector⁴. Specifiek voor kindermishandeling, worden verschillende beroepen en functies verder in dit documenten besproken.

B. Uit hoofde van staat

Het begrip "staat" dient ruim te worden geïnterpreteerd. Dit wil onder meer zeggen dat art. 458 SW. ook van toepassing is op vrijwilligers, stagiairs en studenten (zgn. *semi-professionelen*). Vooral ten aanzien van vrijwilligers roept dit vaak vragen op. Zeker in de welzijnssector spelen vrijwilligers nog steeds een belangrijke rol. De taken die ze opnemen zijn zeer uiteenlopend. Opdat de regelgeving in verband met het beroepsgeheim op vrijwilligers toepasbaar zou zijn, moeten een aantal voorwaarden vervuld zijn.

Ten eerste moet er sprake zijn van een hulpverlenende taak als vertrouwensfiguur. Dit betekent dat de vrijwilliger in het hulpverleningsproces een positie inneemt of een taak vervult die zodanig vergelijkbaar is met die van een professionele hulpverlener dat het voor de cliënt moeilijk wordt de vrijwilliger van de professionele hulpverlener te onderscheiden. Dit geldt eveneens voor stagiairs en studenten. Indien ze uitsluitend ondersteunende taken op zich nemen, ontbreekt de vereiste semi-professionele hoedanigheid. In dat geval zijn ze dan ook niet gebonden door het beroepsgeheim. Ook voor hen geldt dat ze enkel onder het beroepsgeheim vallen indien ze noodzakelijke confidenten zijn.

Een tweede voorwaarde is dat de vrijwilliger in een georganiseerd verband werkt. Een toevallige vrijwillige hulpverlening van een enkeling brengt geen geheimhoudingsplicht teweeg⁵.

Bij wijze van voorbeeld kan gewezen worden op de werking van Tele-onthaal. Bij Tele-onthaal zijn het de vrijwilligers die via de telefoon en chat oproepen beantwoorden van personen in nood. Deze vrijwilligers werken in een georganiseerd verband en worden als vertrouwensfiguren gezien. Volledigheidshalve kan ook verwezen worden naar de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers, meer bepaald naar artikel 4 waar bepaald wordt dat voorafgaandelijk de vrijwilliger dient geïnformeerd te worden door de organisatie of vereniging over de mogelijkheid dat hij kennis krijgt van geheimen waarop 458 SW. van toepassing is⁶.

C. Noodzakelijke vertrouwensfiguren

Het personeel toepassingsgebied van artikel 458 SW. is zoals supra gesteld ruim en vaag omschreven. Er was dan ook nood aan enige verduidelijking en concretisering, die gevonden werd in de figuur van de "noodzakelijke vertrouwenspersoon". Al in 1905 stelde het Hof van Cassatie dat "*enkel personen die een functie of een missie*

⁴ I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening in Welzijn-welzijnsrecht*, Brugge, Die Keure, 2005, 49-54.

⁵ I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *o.c.*, 55-59.

⁶ Wet van 3 juli 2005 rechten van vrijwilligers, *B.S.* 29/08/2005.

met een vertrouwelijk karakter uitoefenen en die door de wet, de traditie of de gewoonte als noodzakelijke bewaarders van de hun toevertrouwde geheimen worden beschouwd, gebonden zijn door de strafrechtelijk gesanctioneerde geheimhoudingsplicht."

De vertrouwensrelatie moet met andere woorden een voorwaarde vormen om het beroep te kunnen uitoefenen en cliënten moeten zich genoodzaakt zien zich tot hen te wenden en hen in vertrouwen te nemen. Dit beperkt het toepassingsgebied van artikel 458 SW. tot personen die een beroep of opdracht met een vertrouwelijk karakter uitoefenen en die door de wet, de traditie of de gewoonte als noodzakelijke bewaarders van de hun toevertrouwde geheimen worden beschouwd. Het betreft dus personen die beroepsmatig of tengevolge van hun staat noodzakelijkerwijs belast zijn met een vertrouwensopdracht. Deze noodzakelijke vertrouwensfiguren zijn gebonden door het beroepsgeheim. Vrijwillige confidenten echter zijn slechts gehouden tot een discretieplicht. Een vrijwillige confident wordt door een persoon in vertrouwen genomen, niet omdat deze met het oog op zorg- of hulpverlening daartoe genoodzaakt is, maar eerder vrijwillig. Zo wordt de secretaresse van de dokter gemakkelijk in vertrouwen genomen, hoewel dit in principe voor de uitoefening van haar taak niet noodzakelijk is⁷.

Verschillende elementen kunnen gelden als indicatie van een dergelijk vertrouwensberoep⁸:

- maatschappelijke relevantie;
- behartiging van immateriële belangen;
- aanwezigheid van kennis en deskundigheid door een bepaalde opleiding of ervaring;
- maatschappelijke erkenning in de vorm van een titel en/of beroepsbescherming;
- normering van de beroepsuitoefening door middel van beroepsethiek.

Deze kunnen echter op zichzelf genomen niet doorslaggevend zijn.

3.2. Geheimen

Geheimen houden verband met bepaalde zaken (feiten, meningen, gegevens, beslissingen,...) die een persoon wil afschermen voor derden, waarvan hij met andere woorden wil dat ze verborgen blijven⁹.

Aan sommige geheimen wordt maatschappelijk gezien meer waarde gehecht dan aan andere, dit komt tot uiting in de wettelijke bescherming ervan.

Het beroepsgeheim (art.458 SW.) is zo een voorbeeld van een dergelijk geheim.

In sommige gevallen moeten personen informatie, die ze normaal voor anderen verborgen zouden houden, meedelen aan beroepsbeoefenaars met het oog op het verkrijgen van hulp of zorg.

Rechtsbescherming ontstaat net op het moment dat bepaalde informatie aan de beroepsbeoefenaar wordt gecommuniceerd. Door de wet wordt de relatie tussen de geheimgerechtigde (cliënt) en de geheimplichtige (beroepsbeoefenaar) beschermd.

⁷ I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *o.c.*, 60.

⁸ E. ANKAERT en J. PUT, *Beroepsgeheim en ambtsgeheim in het onderwijs en de CLB's, met specifieke aandacht voor de vertrouwensleerkracht en de bijstandpersoon*, online te raadplegen op :

<http://www.law.kuleuven.be/isr/onderzoek/onlinerapportenbijlagen/BG%20en%20vertrouwensleerkrachten.PDF/view>

⁹ I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *o.c.*, 19-20.

Na de kennisneming van deze informatie is de beroepsbeoefenaar tot geheimhouding verplicht¹⁰, het gaat om een *toevertrouwd* geheim¹¹. Het gaat enkel om gegevens die ter kennis werden gebracht omwille van de uitoefening van een beroep of staat. Er kan met andere woorden geen geheimhouding zijn wanneer men wordt geconsulteerd als kennis of vriend¹². Het beroepsgeheim dekt evenwel naast datgene wat uitdrukkelijk of stilzwijgend werd toevertrouwd, ook de zaken die ter kennis van de betrokkene kwamen wegens zijn staat of beroep¹³. Deze plicht tot geheimhouding gaat gepaard met een zwijgrecht t.a.v. derden, particulieren of overheid, die graag het toevertrouwd geheim zouden vernemen¹⁴. Schending van het beroepsgeheim is er als de beroepsbeoefenaar het geheim bekend maakt¹⁵.

4. Onderscheid beroepsgeheim – discretieplicht

Beroepsgeheim dient te worden onderscheiden van de discretieplicht enerzijds en het ambtsgeheim anderzijds. Artikel 458 SW. heeft enkel betrekking op de zgn. *verplichte vertrouwelingen* en niet op diegenen die enkel tot discretie verplicht zijn. De discretieplicht wordt door de rechtsleer omschreven als de verplichting om bij het uitoefenen van een ambt of een functie geen gegevens vrij te geven aan anderen dan diegenen die gerechtigd zijn er kennis van te nemen. De discretieplicht gaat, anders dan het beroepsgeheim, niet terug op één wetsbepaling, maar is eerder een overkoepelende term voor een amalgaam van verplichtingen, opgelegd door de overheid, een beroepsorganisatie of door particulieren. Het moet worden opgemerkt dat discretieplicht en beroepsgeheim perfect kunnen samengaan. Een arts kan, op basis van zijn arbeidsovereenkomst, gehouden zijn tot een discretieplicht en tegelijk, gelet op art. 458 SW. drager zijn een beroepsgeheim¹⁶.

Het ambtsgeheim is een discretieplicht voor ambtenaren. Gelet op de verschillende ambtenarenstatuten (federale overheid, Vlaamse overheid, provinciale ambtenaren, ...), berust ook het ambtsgeheim niet op één enkele wetsbepaling¹⁷.

Het belangrijkste onderscheid tussen discretieplicht en beroepsgeheim ligt erin dat dragers van een discretieplicht niet ten persoonlijke titel gegevens krijgen meegedeeld. Er is geen sprake van toevertrouwen, zoals dat het geval is voor het beroepsgeheim (zie verder). Er wordt dan ook gewag gemaakt van een intern spreekrecht, met het oog op het verbeteren van de organisatie en werking van de dienst. Elke personeelslid heeft dan ook het recht informatie te delen met collega's, ondergeschikten en hiërarchisch meerderen. Een tweede verschilpunt is dat de discretieplicht niet enkel betrekking heeft op geheimen, maar op alles wat de betrokkene verneemt in uitoefening van zijn beroep. Tot slot kan de discretieplicht niet worden tegengeworpen aan de rechter, waar de houder van het beroepsgeheim ook ten aanzien van de rechtbank een zwijgrecht heeft¹⁸.

¹⁰ I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *o.c.*, 21.

¹¹ P. VAN NESTE, "Kan het beroepsgeheim absoluut genoemd worden?", *R.W.* 1978-79, 1287.

¹² P. BROECKX, M. DUMAREY en R. FONK, *l.c.*, 446.

¹³ A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Antwerpen, Kluwer, 2005, nr. 332.

¹⁴ Cass. 22 maart 1926, *Pas.* 1926, I, 310; A. DE NAUW, *o.c.*, nr. 322.

¹⁵ Zie verder deel 5 betreffende Schending van het beroepsgeheim.

¹⁶ I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening in Welzijn-welzijnsrecht*, Brugge, Die Keure, 2005, 82-83.

¹⁷ I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *o.c.*, 83-84.

¹⁸ I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *o.c.*, 85-87.

In tegenstelling tot het beroepsgeheim, situeert de discretieplicht zich in de privaatrechtelijke sfeer. Het overtreden van deze discretieplicht kan bijgevolg enkel aanleiding geven tot een burgerrechtelijke schadevergoeding. Daarnaast heeft de discretieplicht betrekking op alle informatie die iemand bij het uitoefenen van zijn functie of beroep verneemt, en niet enkel op “toevertrouwde geheimen”¹⁹. Iemand die tot een discretieplicht gehouden is, heeft evenmin het recht zich van een getuigenis in rechte te onthouden of zijn medewerking aan de bewijsvoering te weigeren²⁰.

5. Schending van het beroepsgeheim

De bekendmaking van geheimen die toevertrouwd zijn, buiten de gevallen die door de wet zijn toegelaten, vormen een schending van het beroepsgeheim. Wie zijn beroepsgeheim schendt, kan worden gestraft met een gevangenisstraf en/of een geldboete.

Het misdrijf van schending van het beroepsgeheim vereist niet dat door het overtreden van de zwijgplicht schade wordt geleden²¹.

Ook de loutere bevestiging van een algemeen bekend feit kan een schending van het beroepsgeheim uitmaken. Deze bevestiging kan namelijk niet alleen de bekendheid van het feit vergroten, maar kan tevens aan het feit een officiële status geven²². Men is ook strafbaar wanneer men slechts een deel van het geheim vertelt of een geheim indirect bekend maakt. Zo kan een arts door te zeggen dat iemand een patiënt van hem is, de aard van de ziekte waaraan die persoon lijdt, bekend maken²³.

Er is evenwel geen schending van het beroepsgeheim wanneer de geheimhouder wettelijk mag aannemen dat de personen aan wie hij het geheim toevertrouwt eveneens tot het beroepsgeheim gehouden zijn. Dit gedeeld beroepsgeheim is slechts mogelijk in twee gevallen. Ten eerste is het delen van het beroepsgeheim mogelijk op voorwaarde dat beiden het belang van dezelfde persoon behartigen, het delen van de informatie noodzakelijk is en beperkt blijft tot het noodzakelijke. Een tweede situatie betreft de gevallen bij wet bepaald²⁴. De figuur van het gedeeld beroepsgeheim wordt verder in dit document nog uitgebreider besproken (zie verder, punt 6.5).

¹⁹ B. ALLEMEERSCH, “Het toepassingsgebied van art. 458 Strafwetboek. Over het succes van het beroepsgeheim en het geheim van dat succes”, *R.W.* 2003-04, 2.

²⁰ A. DE NAUW, *o.c.*, nr. 324.

²¹ P. BROECKX, M. DUMAREY en R. FONK, *l.c.*, 438.

²² Afsprakenprotocol kindermishandeling, onuitgegeven document, pagina 9; A. DE NAUW, *o.c.*, nr. 331.

²³ P. BROECKX, M. DUMAREY en R. FOCK, *l.c.*, 437-438.

²⁴ A. DE NAUW, *o.c.*, nr. 331.

6. Uitzonderingen op het beroepsgeheim

De zwijgplicht die het beroepsgeheim in het leven roept, gaat gepaard met een zwijgrecht ten aanzien van derden.

Art. 458 SW. voorziet evenwel in een uitzondering op de zwijgplicht, met name het spreekrecht ten aanzien van de rechter. Het is aan de geheimhouder om te beslissen of hij in dergelijk geval van zijn spreekrecht gebruik maakt of niet. Dit spreekrecht geldt ten aanzien van de rechter ten gronde en ten aanzien van de onderzoeksrechter. Deze uitzondering geldt enkel ten aanzien van de persoon van de rechter en niet ten aanzien van politie, zelfs wanneer deze een bevel van de onderzoeksrechter heeft.

Daarnaast kunnen bijzondere wetten de zwijgplicht van de geheimhouder opheffen. In dat geval moet de geheimhouder spreken. De rechtspraak heeft het absolute karakter van het beroepsgeheim bevestigd, zij het met een nuancering. Alleen een wet kan een geheimplichtige van zijn zwijgplicht ontheffen²⁵. Verschillende wetsbepalingen voorzien (expliciet of impliciet) in een uitzondering op het beroepsgeheim. Daarnaast heeft ook de rechtspraak een uitzondering gecreëerd.

6.1. De aangifteplicht

A. Artikel 30 Sv. of de algemene aangifteplicht

In artikel 30 Sv. staat te lezen *“ieder die getuige is geweest van een aanslag, hetzij tegen de openbare veiligheid, hetzij op iemands leven of eigendom, is eveneens verplicht daarvan bericht te geven aan de procureur des Konings, hetzij van de plaats van de misdaad of van het wanbedrijf, hetzij van de plaats waar de verdachte kan worden gevonden”*.

M.a.w. al wie een strafbaar feit gezien heeft, moet daarvan aangifte doen. Dit artikel wordt echter niet strafrechtelijk beteugeld, zodat het voornamelijk om een morele aangifteplicht gaat.

B. Artikel 29 SV of de bijzondere aangifteplicht

Artikel 29 Sv. handelt over de wettelijke aangifteplicht en stelt: *“Iedere gestelde overheid, ieder openbaar officier of ambtenaar die in de uitoefening van zijn ambt kennis krijgt van een misdaad of van een wanbedrijf, is verplicht daarvan dadelijk bericht te geven aan de procureur des Konings bij de rechtbank binnen wier rechtsgebied die misdaad of dat wanbedrijf is gepleegd of de verdachte zou kunnen worden gevonden, en aan die magistraat alle desbetreffende inlichtingen, processen-verbaal en akten te doen toekomen”*.

Artikel 29 Sv. heeft een algemene draagwijdte en is toepasselijk op iedereen die bij de overheid wordt tewerkgesteld²⁶. Het volstaat dat de ambtenaar in kwestie

²⁵ P. VAN NESTE, *l.c.*, 1287-1291.

²⁶ D. LYBAERT, *l.c.*, 972.

kennis heeft gekregen van een misdaad of wanbedrijf. Het wordt dus niet vereist dat hij rechtstreeks getuige is geweest van de feiten²⁷.

Dit artikel wordt echter niet strafrechtelijk beteugeld, zodat het voornamelijk om een morele aangifteplicht gaat. Ambtenaren die art. 29 Sv. niet naleven kunnen wel het voorwerp uitmaken van een tuchtmaatregel²⁸.

Hierbij moet evenwel melding gemaakt worden van het rechtsbeginsel "lex specialis generali derogat" (de specifieke wet heft de algemene wet op). We kunnen er dus vanuit gaan dat de wetgever, door het inschrijven van specifieke bepalingen die afwijken van de algemene regel, heeft willen afwijken van deze algemene regel.

Op die manier zou de verhouding tussen art. 29 Sv. en bijvoorbeeld de geheimhoudingsplicht in de verschillende decreten kunnen worden uitgelegd. Een belangrijk aantal actoren die hun medewerking verlenen aan de uitvoering van de decreten zijn namelijk ambtenaren (van de Vlaamse Gemeenschap). Er lijkt zich op dat moment een conflict voor te doen tussen de geheimhoudingsplicht en de ambtelijke aangifteplicht. Door het inschrijven van een specifieke plicht tot geheimhouding in de decreten, heeft de wetgever willen afwijken van de algemene ambtelijke aangifteplicht van art. 29 Sv.

Daarnaast is er ook een tweede argument dat doet besluiten dat art. 458 SW. voorrang dient te krijgen op de ambtelijke aangifteplicht. Het overtreden van art. 458 SW. op het beroepsgeheim wordt namelijk strafrechtelijk beteugeld (zie hoger), terwijl voor de schending van de ambtelijke aangifteplicht geen straf wordt voorzien.

C. Artikel 40 WPA

Een derde bepaling waarin een aangifteplicht werd ingeschreven is artikel 40 van de wet op het politieambt. Dit artikel bepaalt: *"Bij een politieambtenaar ingediende klachten of aangiften, alsook verkregen inlichtingen en gedane vaststellingen betreffende misdrijven moeten worden opgenomen in processen-verbaal die aan de bevoegde gerechtelijke overheden worden toegezonden."*

De term "politieambtenaar" wordt door artikel 3, 3° WPA als volgt gedefinieerd: "een lid van een politiedienst door of krachtens de wet bevoegd om bepaalde politiematregelen te nemen of uit te voeren en daden van bestuurlijke of gerechtelijke politie te stellen".

Net als voor de ambtelijke aangifteplicht is ook voor het niet naleven van de verplichting in artikel 40 WPA geen straf ingeschreven.

²⁷ I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *o.c.*, 142.

²⁸ P. BROECKX, M. DUMAREY en R. FONK, *l.c.*, 453-454; D. LYBAERT, *l.c.*, 972.

6.2. Noodtoestand

A. Begrip

Noodtoestand is een rechtvaardigingsgrond²⁹ die door de rechtspraak werd ontwikkeld.

Noodtoestand kan worden gedefinieerd als de uitzonderlijke situatie waarbij iemand geen andere uitweg heeft dan het stellen van een delicttypische gedraging teneinde een rechtsgoed te vrijwaren dat een hogere waarde heeft dan deze van het rechtsgoed dat beschermd wordt door het strafbaar gesteld gedrag. Noodtoestand is met andere woorden een situatie waarbij, strafrechtelijk gezien, niet én de kool én de geit kunnen gespaard worden³⁰. Het komt steeds aan de geheimplichtige toe om een afweging te maken van beide rechtsgoederen en een beslissing te nemen omtrent wat hij zal doen³¹. Toegepast op de situatie van kindermishandeling betekent dit dat de geheimplichtige, gelet op het ernstig en dreigende gevaar voor het kind, geen andere oplossing ziet dan zijn beroepsgeheim te schenden.

Er zijn twee categorieën van voorwaarden voor een gerechtvaardigde noodtoestand.

Ten eerste zijn er voorwaarden die verband houden met de noodtoestand zelf, daarnaast worden een aantal voorwaarden gesteld aan de reactie.

Met betrekking tot de noodtoestand wordt vereist dat er een dreigend en ernstig gevaar bestaat voor een goed of een belang dat men verplicht of gerechtigd is te behartigen. Het moet gaan om een actueel, zeker en ernstig gevaar. Het te beschermen belang of goed is niet enkel de fysieke integriteit, maar kan ook een exclusief materieel of moreel belang zijn. Aan de reactie op de noodtoestand worden twee voorwaarden gesteld. In de eerste plaats moet er een noodzaak zijn tot het stellen van een delicttypische gedraging als – redelijkerwijze beschouwd – de enige weg tot vrijwaring van dat rechtsgoed of rechtsbelang. Dit betekent niet dat dit objectief gezien ook de enige mogelijke oplossing was. We moeten voorzichtig zijn met een beoordeling achteraf. Het gaat om een situatie waarin de betrokkene ‘reden had’ om te oordelen dat hem geen andere weg openstond, aldus het Hof van Cassatie.

De finale toets voor de rechtmatigheid van de reactie ligt echter in de tweede voorwaarde. Het te beschermen rechtsgoed of rechtsbelang moet een grotere waarde of minstens een gelijke waarde hebben dan het goed of rechtsbelang dat wordt geschonden. Er bestaat evenwel geen toverformule voor deze belangenafweging. Deze zal steeds geval per geval moeten worden gemaakt³².

²⁹ Rechtvaardigingsgrond is een in het recht verankerde veroorlopende norm die een algemene strafrechtelijk gesanctioneerde rechtsplicht tot handelen of nalaten in een concrete handelingssituatie neutraliseert, zodat als een misdrijf omschreven feit dat op deze veroorlopende norm steunt, niet als wederrechtelijk kan worden beschouwd. M.a.w. het is die omstandigheid waardoor een gedraging die normaal gesproken een strafbaar feit zou hebben ingehouden, haar wederrechtelijk karakter verliest, niet langer in strijd is met de wet en aldus geen strafbaar feit oplevert.

³⁰ L. DUPONT, *Beginselen van strafrecht*, I, Leuven, Acco, nr. 331.

³¹ L. NOUWYNCK, “La position des différents intervenants psycho-médico-sociaux face au secret professionnel”, uiteenzetting naar aanleiding van de vorming van magistraten, 2000, 14.

³² L. DUPONT, *o.c.*, nr. 331-317.

B. Verschil met art.458 bis SW

Een belangrijk verschil tussen noodtoestand en het spreekrecht voorzien in art. 458bis Sw. (zie verder) ligt in het ontstaan van beide uitzonderingen op het beroepsgeheim. Art. 458bis SW. werd door de wetgever voorzien, terwijl de noodtoestand een jurisprudentiële constructie is. Waar de wetgever duidelijke voorwaarden stelde aan het spreekrecht van art. 458bis SW., ontbreken de modaliteiten in geval van noodtoestand. Er is met andere woorden niet bepaald aan wie een hulpverlener dient te melden, op welke manier en onder welke voorwaarden.

Art. 458bis SW. voorziet in een uitzondering op het beroepsgeheim in geval minderjarigen het slachtoffer worden van bepaalde misdrijven (zie verder). De hervorming van art. 458bis SW. betekent een verruiming van de mogelijkheden voor hulpverleners om hun beroepsgeheim te doorbreken in gevallen van kindermishandeling³³. Waar voor de hervorming de situatie van een geheimplichtige die enkel door de dader wordt geconsulteerd niet voorzien was in art. 458bis SW. is dat nu bv. wel het geval. De geheimplichtige moet dus in die situatie niet langer meer een beroep doen op de figuur van de noodtoestand indien hij zijn beroepsgeheim wil doorbreken.

Toch betekent dit niet dat de rechtvaardigingsgrond "noodtoestand" alle belang verloren heeft in gevallen van kindermishandeling. Voor misdrijven die niet worden gevisieerd in art. 458bis SW., kan een geheimplichtige zich op deze rechtvaardigingsgrond beroepen om zijn beroepsgeheim te doorbreken.

Dit betekent dat er enkel nog in zeer specifieke gevallen beroep zou moeten gedaan worden op noodtoestand. Een voorbeeld hiervan is psychische mishandeling, dat niet onmiddellijk in één van de opgesomde misdrijven in 458bis SW. ligt vervat.

Het dient evenwel te worden opgemerkt dat er steeds een belangenafweging, in hoofde van de geheimplichtige, dient te gebeuren. In geval van vervolging wegens schending van het beroepsgeheim, wordt hierop ook een rechterlijke controle uitgeoefend. Gezien de formulering van art. 458bis SW. dient hierbij ook de figuur van "schuldig verzuim" mee in overweging te worden genomen.

C. Spreken uit noodtoestand: wat houdt dat in?

Opdat een geheimplichtige zich op de noodtoestand kan beroepen om zijn beroepsgeheim te schenden, moet voldaan zijn aan de algemene toepassingsvoorwaarden van deze rechtvaardigingsgrond.

Een eerste voorwaarde is dat het beschermde rechtsgoed van hogere of minstens gelijke waarde moet zijn als het geschonden rechtsgoed. Het lijdt evenwel geen twijfel dat de psychische of fysieke integriteit van de minderjarige primeert op de geheimhoudingsplicht. Misbruik van minderjarigen wordt in de deontologische code van zowel geneesheren als van psychologen, aangeduid als een noodtoestand. Toch

³³ Artikel 458 bis SW. werd gewijzigd bij wet van 30 november 2011 tot wijziging van de wetgeving wat de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie. Deze wet is op het ogenblik van redactie van deze tekst nog niet verschenen in het Belgische Staatsblad.

heeft een dergelijke deontologische code geen juridisch bindende kracht³⁴. De situatie zal dus telkens concreet moeten worden beoordeeld.

Een tweede voorwaarde luidt dat de vrijwaring van het beschermde rechtsgoed onmiddellijk noodzakelijk is. Aan deze voorwaarde kan enkel worden voldaan indien er een actueel, zeker en ernstig gevaar is voor een rechtsgoed of rechtsbelang. Art. 458bis SW. daarentegen vereist een 'ernstig en dreigend' gevaar voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige³⁵.

6.3. Artikel 458 bis SW.

Artikel 458bis SW. vormt een uitzondering op het beroepsgeheim. Deze uitzondering werd ingevoerd door de wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen en heeft tot doel meer rechtszekerheid te scheppen voor de drager van het beroepsgeheim door hen een wettelijk omschreven spreekrecht te geven. Dit bleek noodzakelijk gelet op de onduidelijkheid omtrent het begrip 'noodtoestand' (zie hoger)³⁶. Artikel 458 bis SW. werd gewijzigd bij wet van 30 november 2011 tot wijziging van de wetgeving wat de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie. Deze wet is op het ogenblik van redactie van deze tekst nog niet verschenen in het Belgische Staatsblad.

A. Begripsomschrijving

Artikel 458 bis SW. stelt:

"Eenieder, die uit hoofde van zijn staat of beroep houder is van geheimen en hierdoor kennis heeft van een misdrijf zoals omschreven in de artikelen 372 tot 377, 392 tot 394, 396 tot 405ter, 409, 423, 425 en 426, gepleegd op een minderjarige of op een persoon die kwetsbaar is ten gevolge van zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid kan, onverminderd de verplichtingen hem opgelegd door artikel 422bis, het misdrijf ter kennis brengen van de procureur des Konings, hetzij wanneer er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige of de bedoelde kwetsbare persoon en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen, hetzij wanneer er aanwijzingen zijn van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen of bedoelde kwetsbare personen het slachtoffer worden van de in voormelde artikelen bedoelde misdrijven en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen".

B. Voorwaarden

De aangifte heeft betrekking op specifieke misdrijven die de minderjarige of een persoon die kwetsbaar is ten gevolge van zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid bedreigen

³⁴ P. BROECKX, M. DUMAREY en R. FONK, *l.c.*, 457-458.

³⁵ P. BROECKX, M. DUMAREY en R. FONK, *l.c.*, 458-459.

³⁶ A. DE NAUW, *o.c.*, nr. 336.

Het is belangrijk om op te merken dat door de hervorming de mogelijkheid van art. 458bis SW. niet langer meer beperkt is tot situaties waarbij het misdrijf al gepleegd werd³⁷, maar uitgebreid wordt tot dreigende misdrijven. Het is dus ten eerste de bedoeling om erger te voorkomen, m.a.w dat het kind of de kwetsbare persoon verder mishandeld wordt, ten tweede om te voorkomen dat een kind of een kwetsbaar persoon mishandeld zal worden³⁸.

Aan de opsomming van de misdrijven werd niet geraakt, doch aan verschillende van deze misdrijven werden aanpassingen gedaan i.f.v. de uitbreiding tot kwetsbare personen, meer bepaald door het aangenomen wetsontwerp tot wijziging en aanvulling van het Strafwetboek teneinde het misbruik van de zwakke toestand van personen strafbaar te stellen, en de strafrechtelijke bescherming van kwetsbare personen tegen mishandeling uit te breiden. Deze wet zal eerstdaags verschijnen in het Belgisch Staatsblad.

De uitzondering voorzien in art. 458bis SW. geldt enkel voor volgende misdrijven:

- Art. 372 Aanranding van de eerbaarheid, zonder geweld of bedreiging, op een kind beneden de volle leeftijd van 16 jaar
- Art. 373 Aanranding van de eerbaarheid, met geweld of bedreiging
- Art. 374 Aanranding van de eerbaarheid bestaat, zodra er een begin van uitvoering is. (met andere woorden: de poging wordt bestraft zoals de aanranding van de eerbaarheid)
- Art. 375 Verkrachting
- Art. 376
 - Verkrachting of aanranding van de eerbaarheid die de dood veroorzaakt van de persoon op wie zij is gepleegd
 - Verkrachting of aanranding van de eerbaarheid voorafgegaan of gepaard met een van de handelingen in 417ter SW. (foltering, onmenselijke behandeling, ontterende behandeling)
 - Verkrachting of aanranding van eerbaarheid gepleegd op een persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van de leeftijd zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamenlijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid duidelijk was of de dader bekend was of onder bedreiging van een wapen
- Art. 377 Verzwarende omstandigheid indien het misdrijf van aanranding of verkrachting wordt gepleegd door
 - een bloedverwant in de opgaande lijn of de adoptant van het slachtoffer, een bloedverwant in de rechte nederdalende lijn van het slachtoffer dan wel van een broer of zus van het slachtoffer;
 - hetzij de broer of de zus van het minderjarige slachtoffer dan wel iedere andere persoon die een gelijkaardige positie heeft in het gezin, hetzij onverschillig welke persoon die gewoonlijk of occasioneel met het slachtoffer samenwoont en die over dat slachtoffer gezag heeft;
 - degenen die over het slachtoffer gezag hebben; als deze misbruik heeft gemaakt van het gezag of de faciliteiten die zijn functies hem verlenen; als hij arts, heilkundige, verloskundige of officier van gezondheid is aan wie het kind (of iedere andere in artikel 376, derde lid, bedoelde kwetsbare persoon) ter verzorging was toevertrouwd;
 - een persoon, wie hij ook zij, in de artikelen 373, 375 en 376 bedoelde gevallen door een of meer personen werd geholpen bij de uitvoering van de misdaad of het wanbedrijf;".
- Art. 392 – (definities o.a. betreffende 'vader', 'moeder', 'bloedverwant opgaande

³⁷ P. BROECKX, M. DUMAREY en R. FONK, *l.c.*, 460-461.

³⁸ M.v.T *Parl.St.* Kamer, nr. 53 1639/001 p.8.

- 392 bis lijn' i.v.m. misdrijven in de volgende artikelen)
- Art. 393 Doodslag (doden met het oogmerk te doden)
- Art. 394 Moord (doodslag met voorbedachten rade)
- Art. 396 Kindermoord (doodslag gepleegd op een kind bij de geboorte of dadelijk daarna)
- Art. 397 Vergiftiging
- Art. 398 Opzettelijke slagen en verwondingen (met of zonder voorbedachte rade)
- Art. 399 Opzettelijke slagen en verwondingen met ziekte of arbeidsongeschiktheid tot gevolg (met of zonder voorbedachte rade)
- Art. 400 Opzettelijke slagen en verwondingen met een ongeneeslijk lijkende ziekte, blijvende arbeidsongeschiktheid, het volledig verlies van het gebruik van een orgaan of een zware verminking tot gevolg. (met of zonder voorbedachte rade)
- Art. 401 Opzettelijke slagen en verwonding met de dood tot gevolg maar zonder het oogmerk te doden (met of zonder voorbedachte rade)
- Art. 402 Door het opzettelijk, maar zonder oogmerk te doden, toedienen van stoffen die al zijn zij niet van die aard dat zij de dood teweegbrengen, toch de gezondheid zwaar kunnen schaden veroorzaken van een ziekte of arbeidsongeschiktheid
- Art. 403 Door het opzettelijk, maar zonder oogmerk te doden, toedienen van stoffen die al zijn zij niet van die aard dat zij de dood teweegbrengen, toch de gezondheid zwaar kunnen schaden veroorzaken van een ongeneeslijk lijkende ziekte, een blijvende arbeidsongeschiktheid of het verlies van het gebruik van een orgaan
- Art. 404 Door het opzettelijk, maar zonder het oogmerk te doden, toedienen van deze stoffen de dood veroorzaken
- Art. 405 Poging tot het toedienen van stoffen die al zijn zij niet van die aard dat zij de dood teweegbrengen, toch de gezondheid zwaar kunnen schaden, zonder het oogmerk te doden.
- Art. 405bis Verzwarende omstandigheid indien de misdaad of het wanbedrijf waarvan sprake in de art. 398 tot 404 gepleegd werd op een minderjarige of een persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van de leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamenlijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid duidelijk is of de dader bekend is.
- Art. 405ter Verzwarende omstandigheid indien de misdaad of het wanbedrijf waarvan sprake in de art. 398 tot 405bis gepleegd werd op een minderjarige of een persoon die kwetsbaar was ten gevolge van zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte, dan wel een lichamenlijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid en die...door zijn vader, moeder of andere bloedverwanten in de opgaande lijn of in de zijlijn tot de vierde graad of door enige andere persoon die gezag heeft over de minderjarige of de kwetsbare persoon of hen onder zijn bewaring heeft, of door de persoon die gewoonlijk of occasioneel samenwoont met het slachtoffer....
- Art. 409 Genitale verminking (eender welke vorming van verminking uitvoeren van de genitaliën van een persoon van het vrouwelijke geslacht)
- Art. 423 Verlaten of in behoeftige toestand achterlaten van minderjarigen of een persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van de leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamenlijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid duidelijk was of de dader bekend was.
- Art. 425 Het opzettelijk onthouden van voedsel of verzorging aan minderjarigen of aan een persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van de leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamenlijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid duidelijk of bekend was bij de pleger van de feiten ... in dusdanige mate dat zijn gezondheid in het gedrang wordt gebracht.

- Art. 426 Verzwarende omstandigheid indien het misdrijf van art. 425 werd gepleegd door een persoon die de minderjarige of een persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van de leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid onder zijn bewaring heeft of indien de nalatigheid de dood veroorzaakte.

Minderjarige

Een minderjarige is een persoon jonger dan 18 jaar.

Een persoon die kwetsbaar is ten gevolge van zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid

De uitbreiding van het spreekrecht tot kwetsbare personen werd ingegeven door de vaststellingen in de Bijzondere Commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de kerk³⁹.

Het voorstel van wijziging werd echter in het wetsontwerp "tot wijziging en aanvulling van het Strafwetboek teneinde het misbruik van de zwakke toestand van personen strafbaar te stellen, en de strafrechtelijke bescherming van kwetsbare personen tegen mishandeling uit te breiden", vorm gegeven. De mogelijkheid tot melden werd uitgebreid tot andere categorieën van personen die omwille van fysieke en/of psychische redenen te kampen hebben met een verminderde redzaamheid en dus minder weerbaar zijn tegen de in het artikel bedoelde aantastingen van de fysieke en psychische integriteit⁴⁰. Hiermee werd de in 2000 voorgestelde optie om de meldingsmogelijkheid uit te breiden tot alle bijzondere kwetsbare personen opnieuw hernomen en dit omdat steeds meer gevallen van mishandeling door familie of derden van bejaarde personen of mensen met een handicap bekend raakten⁴¹. Bij amendement werd het voorstel tot wijziging van dit artikel in het wetsontwerp tot wijziging en aanvulling van het Strafwetboek uiteindelijk geschrapt omwille van het feit dat dit al in de wet tot wijziging van de wetgeving tot de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik werd opgenomen⁴².

Verwijzing naar artikel 422 bis SW werd behouden, het artikel zelf werd echter hervormd

Bij de hervorming van art. 458 bis Sw werd er voor geopteerd om de redactie van de oorspronkelijke tekst niet te wijzigen omdat men niet de indruk wou wekken dat art.422 bis SW zou worden gewijzigd of uitgebreid⁴³.

Artikel 422bis SW. werd echter zelf wel hervormd en bepaalt:

"Met gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboete van 50 euro tot 500 euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft hij die verzuimt hulp te verlenen of te verschaffen aan iemand die in groot gevaar verkeert, hetzij hij zelf diens toestand heeft vastgesteld hetzij die toestand hem is beschreven door degenen die zijn hulp inroepen.

³⁹ Mvt, Parl. St. Kamer, nr. 53 1639/001, p. 8.

⁴⁰ Parl. St. Kamer nr. 53 0080/002, p.10-11.

⁴¹ Parl. St., Kamer nr. 53 0080/002, p. 11.

⁴² Parl. St. Kamer nr. 0080/014, p. 7.

⁴³ Parl. St. Kamer, nr. 53 1639/002, p.18.

Voor het misdrijf is vereist dat de verzuimer kon helpen zonder ernstig gevaar voor zichzelf of voor anderen. Heeft de verzuimer niet persoonlijk het gevaar vastgesteld waarin de hulpbehoevende verkeerde, dan kan hij niet worden gestraft, indien hij op grond van de omstandigheden waarin hij werd verzocht te helpen, kon geloven dat het verzoek niet ernstig was of dat er gevaar aan verbonden was.

De straf bedoeld in het eerste lid wordt op twee jaar gebracht indien de persoon die in groot gevaar verkeert, minderjarig is of een persoon is van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van de leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid duidelijk was of de dader bekend was⁴⁴."

Art. 422bis SW. wordt verder nog uitgebreid besproken.

Aangifte bij de procureur des Konings

De wet stelt zeer duidelijk dat er enkel aangifte kan gedaan worden bij de procureur des Konings en niet bij de politie.

De mogelijkheid om te melden bij de onderzoeksrechter werd niet voorzien. Deze kan namelijk slechts tussenkomen na een vordering door de procureur⁴⁵.

Een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige of de bedoelde kwetsbare persoon

Er werd geen wijziging doorgevoerd betreffende de zinsnede het ernstige en dreigende gevaar.

Het dreigende karakter van het gevaar heeft betrekking op het bestaan van een actuele nood om in te grijpen. Het ernstig karakter houdt verband met de omvang en het ingrijpend karakter van de feiten. Een situatie die al langere tijd aansleept, kan evenwel een dreigend en ernstig karakter krijgen indien geen vooruitgang wordt geboekt binnen de vrijwillige hulpverlening. Het is dus mogelijk dat een situatie bij aanvang niet onmiddellijk dreigend en ernstig te noemen is⁴⁶.

Hij (de drager van het geheim) deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen

De hulpverlener kan de integriteit niet zelf of met behulp van anderen beschermen⁴⁷. Deze voorwaarde geldt zowel voor de slachtoffers als voor de potentiële slachtoffers⁴⁸.

De aangifte bij de procureur des Konings behoudt zijn subsidiair karakter. Indien noch de geheimhouder zelf, noch de hulp van derden de integriteit van de betrokkene kan verzekeren, heeft de geheimhouder de mogelijkheid tot aangifte bij de procureur. Art. 458bis SW. houdt evenwel geen aangifteplicht in. De verwijzing naar het schuldig hulpverzuim (art. 422bis SW.) wijst erop dat hulpverleners in eerste instantie zelf de noodzakelijke hulp moeten verlenen⁴⁹. De drager van het

⁴⁴ Parl. St. Kamer nr. 53 0080/016, p7.

⁴⁵ I. VAN DER STRAETE en J. PUT, o.c., 174.

⁴⁶ A. DE NAUW, o.c., nr. 336; I. VAN DER STRAETE en J. PUT, o.c., 172..

⁴⁷ Parl.St. Kamer nr. 53 1639 /002, p. 18.

⁴⁸ Parl.St. Kamer nr. 53 1639/002, p.22.

⁴⁹ A. DE NAUW, o.c., nr. 336.

beroepsgeheim kan hiervoor andere hulpverleners inschakelen, zoals het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling. Slechts in geval de hulpverlening faalt, bestaat de mogelijkheid om de gerechtelijke autoriteiten te verwittigen⁵⁰. Deze verplichting tot (sector-overschrijdende) samenwerking werd ook opgenomen in artikel 3, §1 decreet van 7 mei 2004 betreffende de integrale jeugdhulp.

Hetzij wanneer er aanwijzingen zijn van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen of bedoelde kwetsbare personen het slachtoffer worden van de in voormelde artikelen bedoelde misdrijven en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen”.

Een belangrijke hervorming betreft de verruiming van het toepassingsgebied tot alle potentiële slachtoffers. Het meldingsrecht is dus niet langer beperkt tot situaties waar er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de betrokkene, maar wordt nu ook mogelijk voor andere slachtoffers die mogelijk gevaar lopen⁵¹. Het gevaar wordt in het artikel omschreven als “een gewichtig en reëel gevaar”, doch dit wordt door de wetgever niet verder verduidelijkt. Door het feit dat hier niet werd geopteerd om dezelfde zinsnede nl. “ernstig en dreigend gevaar” te gebruiken of te refereren aan “in groot gevaar verkeren”, zoals in art. 422 bis SW. rijst de vraag of de wetgever een ander soort gevaar voor ogen heeft. Wat precies moet verstaan worden onder “aanwijzingen van een gewichtig en reëel gevaar” is onduidelijk en kan aanleiding geven tot interpretatieproblemen.

Zoals voor de eerste optie er voorzien is in een keuze voor de geheimhouder nl. zelf of met anderen hulp trachten te organiseren of melden aan de procureur des Konings werd ook voor de tweede optie nl. potentieel gevaar voor anderen, dit van toepassing geacht.

Een belangrijke wijziging betreft de schrapping van de zinsnede “het slachtoffer heeft onderzocht of door een slachtoffer in vertrouwen werd genomen”.

Het is niet langer vereist dat de houder van het beroepsgeheim het slachtoffer heeft onderzocht of door het slachtoffer in vertrouwen werd genomen, om te kunnen melden.

Deze voorwaarde werd geschrapt om de werkingssfeer uit te breiden. Een melding wordt dus mogelijk in alle omstandigheden waarin de geheimhouder op de hoogte is van de voormelde misdrijven ten aanzien van een minderjarige of kwetsbare persoon of wanneer hij aanwijzingen heeft dat er andere minderjarigen of kwetsbare personen een gewichtig en reëel gevaar lopen. De geheimhouder kan deze geheimen onrechtstreeks via een derde of via een dader vernomen hebben.

⁵⁰ I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *o.c.*, 173.

⁵¹ MvT, *Parl. St.*, nr. 53. 1639/001, p.8.

6.4. Schuldig verzuim⁵² (art. 422bis SW.)

Art. 422bis SW. (zie hoger) stelt het schuldig verzuim strafbaar. De wettelijke bestanddelen van dit misdrijf zijn⁵³:

- iemand die in groot gevaar verkeert;
- een persoon die zelf die toestand heeft vastgesteld of aan wie die toestand is beschreven door degenen die zijn hulp inroepen verzuimt hulp te verlenen of te verschaffen;
- moreel bestanddeel;
- de verzuimer kon helpen zonder ernstig gevaar voor zichzelf of voor anderen.

Art. 422bis, lid 3 SW. voorziet een zwaardere straf indien de persoon die in groot gevaar verkeert minderjarig is *of een persoon is van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van de leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid duidelijk was of de dader bekend was.*"

A. Groot gevaar voor het slachtoffer

Het criterium van groot gevaar voor het slachtoffer doelt op een toestand waarin een individu in zijn persoonlijke integriteit, zijn vrijheid of zijn eerbaarheid dreigt aangetast te worden. Er wordt geen doodsgevaar vereist. Het gevaar dient wel constant, actueel en reëel te zijn. Er wordt geen onderscheid gemaakt naargelang de bron van het gevaar. Dit kan teweeg gebracht zijn door het slachtoffer zelf (bijvoorbeeld een zelfmoordpoging), door een derde (bijvoorbeeld een verkeersongeval), door omstandigheden onafhankelijk van de persoon of door de dader van het verzuimdelict zelf (bijvoorbeeld in geval van onopzettelijke slagen en verwondingen). Aangezien het schuldig hulpverzuim een ogenblikkelijk misdrijf is, moet rekening gehouden worden met de ernst van het gevaar op het ogenblik van de weigering van tussenkomst⁵⁴. In praktijk blijkt deze vaststelling niet altijd even vanzelfsprekend.

B. Verzuim hulp te verlenen of te verschaffen

Men is pas hulp verschuldigd wanneer men op de hoogte is van het gevaar. De rechtspraak aanvaardt dat elke persoon in groot gevaar geholpen dient te worden, zonder rekening te houden met de mogelijke graad van doeltreffendheid van de geboden hulpverlening⁵⁵. Wanneer een geneesheer, verbonden aan de dienst van het medisch schooltoezicht, in kennis wordt gesteld van een toestand van groot gevaar voor het kind en nalaat een diagnose te stellen of de huisarts in te lichten, maakt hij zich schuldig aan schuldig hulpverzuim. Noch het feit dat hij een preventieve opdracht heeft, noch het ontbreken van duidelijke richtlijnen inzake

⁵² Zie ook: M. ROM, E. ANKAERT en J. PUT, Over risico's en beperkingen: Juridisch onderzoek naar de positie van de consulenten van de sociale diensten van de Bijzondere Jeugdbijstand, met focus op 'aansprakelijkheid' en 'schuldig hulpverzuim' (te raadplegen via: <https://www.law.kuleuven.be/isr/onderzoek/onlinerapportenbijlagen/over%20risico%27s%20en%20beperkingen.PDF>)

⁵³ A. DE NAUW, o.c., 194.

⁵⁴ A. DE NAUW, o.c., 194-195.

⁵⁵ A. DE NAUW, o.c., 196.

kindermishandeling kunnen hem van zijn wettelijke hulpplicht ontslaan⁵⁶. In veel gevallen zal art. 458bis SW. een oplossing bieden. Als aan de voorwaarden in dit artikel is voldaan, kan de geneesheer melding doen bij de procureur des Konings.

Indien zich, door een situatie van kindermishandeling, een gevaar voordoet voor een minderjarige, is er op basis van art. 422bis SW. een verplichting om hulp te verlenen. De geheimplichtige kan strafrechtelijk vervolgd worden indien hij geen hulp biedt. Toch houdt de bepaling omtrent het schuldig hulpverzuim geen verplichting in om het beroepsgeheim te doorbreken. De geheimplichtige kan ook op een andere manier helpen, bijvoorbeeld door andere hulpverleners in te schakelen⁵⁷.

Art. 422bis SW. geldt niet enkel ten aanzien van geneesheren of hulpverleners, maar is van toepassing op elke burger. Het kan onder andere gaan om ouders, familieleden, leraars, verantwoordelijken van jeugdhuisen, sportclubs of jeugdbewegingen, ... Er moet evenwel worden benadrukt dat de rechtspraak duidelijk strenger is ten aanzien van diegenen van wie, gelet op hun beroep, meer kan worden geëist op het gebied van hulpverlening. Het gaat niet enkel om geneesheren of politieambtenaren, maar ook leraars, schooldirectie en iedereen die verantwoordelijkheid draagt voor leerlingen⁵⁸.

Het is evenwel aan het Openbaar Ministerie om het verzuim (in de meeste gevallen een negatief feit) te bewijzen. Het bewijs van het positief feit (nl. dat wel hulp werd geboden) kan niet aan de verdachte worden opgelegd⁵⁹.

C. Moreel bestanddeel

Algemeen opzet, namelijk het wetens en willens verzuimen hulp te bieden, volstaat. Van geneesheren wordt meer geëist op het gebied van de verplichte hulpverlening gelet op hun beroep⁶⁰. Algemeen kan worden gesteld dat voor personen die professioneel hulp verstrekken, de drempel door de rechtspraak verlegd wordt naar het criterium van de beroepsfout⁶¹. Hulp verlenen is immers inherent aan hun beroepsuitoefening. Van hen kan verwacht worden dat zij beter in staat zijn (of moeten zijn) om een gevaarsituatie in te schatten en dat zij beter op de hoogte zijn van en hun weg kennen in het bestaande hulpverleningsaanbod⁶².

D. Geen ernstig gevaar voor zichzelf of voor anderen

Het is vereist dat de verzuimer hulp kan verlenen zonder ernstig gevaar voor zichzelf of voor anderen.

⁵⁶ Antwerpen 30 september 1997, *Limb. Rechtsl.* 1999,42; P. TRAEST en P. VAN CAENEGEM, "enkele aspecten van schuldig hulpverzuim in de sfeer van het onderwijs", *T.O.R.B.* 1999-2000, 43-44.

⁵⁷ P. BROECKX, M. DUMAREY en R. FONK, *l.c.*, 474-475.

⁵⁸ P. TRAEST en P. VAN CAENEGEM, *l.c.*, 48.

⁵⁹ Corr. Brugge, 13 februari 2006, *T.J.K.* 2006, afl. 5, 372.

⁶⁰ A. DE NAUW, *o.c.*, 197-198.

⁶¹ Rk. Brugge, 14 september 2005, *T.J.K.* 2006, afl. 5, 371.

⁶² F. HUTSEBAUT, "De spanningsverhouding tussen hulpverlening en schuldig verzuim", (noot onder Corr. Brugge 13 februari 2006), *T.J.K.* 2006, afl. 5, 377.

6.5. Gedeeld beroepsgeheim

Steeds vaker wordt gewerkt in hulpverleningsteams, wat ook met zich meebrengt dat de beschikbare informatie dient te worden gedeeld. Art. 458 SW. voorziet echter niet in een bepaling hieromtrent. Elk delen van informatie die onder het beroepsgeheim valt, kan strafrechtelijke gevolgen hebben. Al snel ontstond de leer van het "gedeeld beroepsgeheim", die vandaag op erkenning kan rekenen in de rechtsleer en de hulpverleningspraktijk.

Aan het gedeeld beroepsgeheim zijn verschillende voorwaarden verbonden. Deze zullen hieronder kort worden toegelicht⁶³.

A. Door het beroepsgeheim gebonden hulpverleners

De leer van het gedeeld beroepsgeheim wordt op een restrictieve manier geïnterpreteerd.

Het beroepsgeheim kan niet worden gedeeld met de hulpverlener die door zijn mandaat niet ten volle gebonden is door het beroepsgeheim.

Wil de hulpverlener toevertrouwde informatie delen, dan rust op hem de verantwoordelijkheid om na te gaan of deze personen ten aanzien van zijn cliënt eveneens gehouden zijn tot een beroepsgeheim. Daarenboven dient hij zich ervan te verzekeren dat diegene die de informatie ontvangt, zich bewust is van zijn beroepsgeheim met betrekking tot de ontvangen informatie.

B. Betrokkenheid en finaliteit

Het volstaat evenwel niet dat de persoon met wie de informatie wordt gedeeld, ook onderworpen is aan een beroepsgeheim. Even belangrijk is de voorwaarde dat het onthullen van de vertrouwelijke informatie enkel kan gebeuren aan hulpverleners die betrokken zijn bij de hulpverlening van een welbepaalde cliënt en die bovendien optreden met dezelfde finaliteit.

De hulpverlener aan wie informatie zal worden doorgegeven, moet met andere woorden betrokken partij zijn in de concrete hulpverlening aan de cliënt. In de regel zal die betrokkenheid ertoe leiden dat er een persoonlijk contact plaatsvindt tussen de cliënt en de hulpverlener. De persoon met wie het beroepsgeheim gedeeld wordt zal dan ook een vertrouwensrelatie opbouwen (of al opgebouwd hebben) met de cliënt.

Een aantal criteria voor het vaststellen van de vereiste betrokkenheid kunnen worden vooropgesteld. Er kan worden vertrokken van een bepaalde behandeling of begeleiding. Iedereen die meewerkt aan de uitvoering, vervollediging of voortzetting ervan, is dan betrokken partij. Om na te gaan of de interventie van een hulpverlener kadert in dezelfde behandeling of begeleiding, kan de diagnose of indicatiestelling als leidraad dienen.

Toch hebben ook deze criteria hun beperkingen. In ideale omstandigheden zou een duidelijk traject van de cliënt duidelijk maken wie de betrokken hulpverleners zijn.

⁶³ I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *o.c.*, 210-220.

Cliëntinformatie kan enkel worden gedeeld met hulpverleners in de mate waarin ze optreden met dezelfde finaliteit.

C. Noodzakelijkheidscriterium

Een derde voorwaarde voor het gedeeld beroepsgeheim is de noodzakelijkheid van onderlinge communicatie tussen hulpverleners, hulpverleningsteams en/of voorzieningen. De eventuele nuttigheid van de informatie kan niet volstaan. In deze context wordt een onderscheid gemaakt tussen *need to know* en *nice to know*.

De noodzakelijkheid van de informatie wordt (mede) beoordeeld op basis van de de door de anderen te verrichten werkzaamheden. Het criterium van de noodzakelijkheid moet niet enkel in acht worden genomen bij formele informatie-uitwisseling. De hulpverlener moet hiermee ook rekening houden bij informele gesprekken.

Voor hulpverlening in teamverband kan hierbij gewezen worden op het zgn. "gezamenlijk beroepsgeheim"⁶⁴. In dit geval kan het noodzakelijkheidscriterium worden afgezwakt tot een nuttigheidscriterium. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat dit enkel geldt tussen de leden van hetzelfde team. Naar andere hulpverleners of derden toe gelden de gewone regels van het (gedeeld) beroepsgeheim.

D. Belang van de hulpverlening

Vaak wordt gesteld dat het delen van toevertrouwde informatie enkel mogelijk is indien dit in het belang van de cliënt is. In het kader van de gedwongen hulpverlening, waar behandeling tegen de wil van de cliënt mogelijk is, heeft een dergelijk criterium een vreemde bijklank.

Het is daarom beter te spreken over het belang van de hulpverlening. Dit belang situeert zich op het vlak van de kwaliteit of continuïteit van de hulpverlening.

E. Geïnformeerde cliënt

De cliënt dient behoorlijk geïnformeerd te zijn over het feit dat de vertrouwelijke informatie zal worden overgemaakt aan derden. Een meerderheid van de rechtsleer voegt daar de vereiste van toestemming van de cliënt aan toe. Vanuit strikt juridisch oogpunt lijkt de expliciete toestemming van de cliënt echter niet nodig te zijn. Wel dient de cliënt op de hoogte te worden gebracht van het feit van mogelijke informatiestromen en de inhoud ervan. Ook het doel van die communicatie en de identiteit van de bestemmingen moet worden meegedeeld.

⁶⁴ I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *o.c.*, 234-237.

6.6. Instemming van het (minderjarige) slachtoffer

Is de hulpverlener strafbaar als hij gegevens bekend maakt, of informatie deelt met instemming van zijn cliënt? Het blijkt een delicate vraag te zijn, die samengaat met de vraag of een cliënt vrij over het doorgeven van informatie kan beschikken. Nog complexer wordt het wanneer de vraag rijst of een minderjarige cliënt een hulpverlener van zijn beroepsgeheim kan ontslaan.

A. Beschikkingsrecht

Waar het Hof van Cassatie in 1978⁶⁵ nog uitdrukkelijk stelde dat de geneesheer niet ontheven wordt van zijn geheimhoudingsplicht door instemming van zijn patiënt, beklemtoonde het Hof in 1990⁶⁶ dat het beroepsgeheim is ingesteld in het belang van de cliënt. Niettemin repte het Hof in deze laatste arresten met geen woord over de rol van de instemming van patiënt in de totstandkoming van het misdrijf van schending van het beroepsgeheim. In eerdere, zij het lagere, rechtspraak werd reeds rekening gehouden met de uitdrukkelijke toestemming van de geheimgerechtigde⁶⁷. VAN NESTE is van oordeel dat de toestemming door de geheimgerechtigde de strafbaarheid wegneemt van de schending van het beroepsgeheim. Hij benadrukt daarbij wel dat deze toestemming geen verplichting inhoudt om te spreken, de geheimhouder beslist zelf of hij gebruik maakt van de gegeven toestemming⁶⁸.

Toestemming van het 'slachtoffer' (d.i. de persoon wiens gegevens worden bekendgemaakt met schending van het beroepsgeheim), kan geen rechtvaardigingsgrond zijn, aangezien rechtvaardigingsgronden naar Belgisch strafrecht algemeen zijn en dus voor elk misdrijf kunnen worden ingeroepen⁶⁹.

VAN DER STRAETE en PUT zijn van oordeel dat de instemming van het slachtoffer een invloed heeft op de totstandkoming van het misdrijf (schending van het beroepsgeheim). Met andere woorden: de afwezigheid van instemming is een constitutief bestanddeel van het misdrijf van schending van beroepsgeheim. Een dergelijke redenering kan maar worden opgezet wanneer men vrij kan beschikken over het door de strafbepaling beschermde rechtsgoed. Voor VAN DER STRAETE en PUT is dit het geval voor de schending van het beroepsgeheim. Deze strafbepaling beschermt het privéleven, een rechtsgoed waarover men volgens de auteurs vrij kan beschikken⁷⁰.

Aan deze instemming zijn weliswaar een aantal voorwaarden⁷¹ verbonden, vooraleer deze "bevrijdend" kan werken. Deze voorwaarden moeten in eerste instantie worden getoetst door de betrokken hulpverlener. Achteraf, ingeval van vervolging voor schending van het beroepsgeheim, kunnen ze ook door de

⁶⁵ Cass. 30 oktober 1978, *Arr. Cass.* 1978-79, 235.

⁶⁶ Cass. 18 juni 1992, *Arr. Cass.* 1991-92, nr. 549; Cass. 19 december 1994, *R.W.* 1995-96, 1207.

⁶⁷ P. VAN NESTE, "Kan het beroepsgeheim absoluut worden genoemd?", *R.W.* 1977-78, 1293.

⁶⁸ P. VAN NESTE, *l.c.*, 1294.

⁶⁹ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Maklu, 2009, 237..

⁷⁰ I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *o.c.*, nrs. 378-379; VAN DER STRAETE, I., PUT, J. en LEENAERTS, E., "Het beschikkingsrecht over het beroepsgeheim - De hulpverlener wikt, de cliënt beschikt", *T.P.R.* 2003, 1093-1137..

⁷¹ I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *o.c.*, nrs. 380-386.

strafrechter worden getoetst. Instemming kan maar “bevrijdend” werken als ze vrij, uitdrukkelijk en voorafgaand werd gegeven, door een geïnformeerde cliënt en indien ze voldoende gespecificeerd is.

B. Instemming door minderjarigen?

In het kader van kindermishandeling, rijst de vraag in hoeverre een minderjarige zijn instemming kan verlenen.

Ook minderjarigen zijn drager van het recht op bescherming van het privéleven, zodat ook ten aanzien van hen de hulpverlener een geheimhoudingsplicht heeft. Het ontslaan van de hulpverlener van zijn beroepsgeheim is echter een rechtshandeling, die in principe handelingsbekwaamheid vereist. Toch worden door de rechtspraak, en door de wetgeving, hierop uitzonderingen gemaakt, vooral op het vlak van de uitoefening van persoonlijkheidsrechten.

Voor VAN DER STRAETE en PUT⁷² kan het vaak gehanteerde criterium van “voldoende onderscheidingsvermogen” ook hier worden aangewend. De minderjarige moet dus in staat zijn om de betekenis, draagwijdte en gevolgen van zijn instemming in te schatten, vooraleer deze een bevrijdende werking kan hebben.

Deze idee kan worden ondersteund door de evolutie naar het zien van de minderjarige als een rechtssubject. Dit komt zeer duidelijk tot uiting in het decreet rechtspositie van de minderjarige⁷³. Artikel 3 verklaart dit decreet van toepassing vanaf het eerste contact dat een minderjarige heeft met de jeugdhulpaanbieder, de toegangspoort of de trajectbegeleiding, ongeacht op welke wijze en door wie dit contact geïnitieerd wordt. De rechten die in het decreet worden opgesomd kan de minderjarige zelfstandig uitoefenen. Voor de uitoefening van een aantal rechten (waaronder ook de inzage in het dossier), wordt hierbij de voorwaarde gesteld dat de minderjarige in staat is tot een redelijke beoordeling van zijn belangen. Een vermoeden om hiertoe in staat te zijn, wordt ingeschreven voor minderjarigen van 12 jaar en ouder⁷⁴. Een gelijkaardige bepaling vinden we terug in artikel 11, § 5 van het decreet inzake bijzondere jeugdbijstand⁷⁵.

⁷² I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *o.c.*, nrs. 387-388.

⁷³ Decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp.

⁷⁴ Art. 4 decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp.

⁷⁵ Art. 11 decreet van 7 maart 2008 inzake bijzondere jeugdbijstand.

7. Geheim van het onderzoek

Art. 28quinquies, §1 Sv. stelt het principe van het geheim van het onderzoek voorop. In het tweede lid van deze bepaling wordt bepaald dat *“eenieder die beroepshalve zijn medewerking dient te verlenen aan het opsporingsonderzoek tot geheimhouding verplicht is”*. Dit betekent dat de wet voorziet in een strafrechtelijk beschermd “geheim van het onderzoek”, waarvan de schending kan worden bestraft. Voor de bestraffing wordt verwezen naar art. 458 SW. De wet viseert met deze bepaling alle personen die uit hoofde van hun beroep kennis kunnen krijgen van de gegevens van het opsporingsonderzoek. Het gaat om magistraten, politiebeambten, deskundigen, bemiddelingsassistenten,⁷⁶

Art. 57, §1 Sv bepaalt vervolgens dat het gerechtelijk onderzoek geheim is, behoudens de wettelijke uitzonderingen. Ook hier voorziet het tweede lid in een geheimhoudingsverplichting voor iedereen die beroepshalve zijn medewerking dient te verlenen aan het gerechtelijk onderzoek⁷⁷.

Beide bepalingen lijken een informatie vanuit het parket over een reeds opgestart opsporings- of gerechtelijk onderzoek naar de hulpverlening in de weg te staan. Wat vanuit justitie wel kan worden meegedeeld naar hulpverlening, is de richting die aan het dossier werd gegeven (verwijzing naar vrijwillige hulpverlening, opdracht voor onderzoek door de lokale politie, sepot, bemiddeling, vordering jeugdrechter,).

8. De dragers van een beroepsgeheim binnen de problematiek van kindermishandeling

Verschillende dienst- of hulpverleners treden op binnen de problematiek van kindermishandeling. Zonder exhaustief te willen zijn wordt in dit deel nader in gegaan op verschillende functies met als doel een duidelijk onderscheid te maken tussen die personen die gebonden zijn aan een geheimhoudingsplicht en die gebonden aan een discretieplicht.

8.1. De geneesheer

In principe verbiedt het beroepsgeheim geneesheren om (rechtstreeks of onrechtstreeks) feiten bekend te maken die uit hun aard geheim zijn of die hen uitdrukkelijk of stilzwijgend in de uitoefening van hun beroep zijn toevertrouwd. Dit verbod blijft bestaan, zelfs als het gaat om feiten die aanleiding kunnen geven tot een strafrechtelijk onderzoek en de bekendmaking aan de gerechtelijke overheid gebeurt. Er is echter een evolutie van een absoluut beroepsgeheim naar een meer gerelativeerd beroepsgeheim ook bij de Orde van geneesheren. In een advies van 21 maart 2009 stelt de Nationale Raad: “Het begrip noodtoestand kan toegepast

⁷⁶ R. VERSTRAETEN, *Handboek Strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2005, nrs. 685-687.

⁷⁷ R. VERSTRAETEN, *o.c.*, nrs. 756-761.

worden met betrekking tot het medisch beroepsgeheim daar aangenomen wordt dat dit laatste niet van absolute aard is en uitzonderlijk in conflict kan treden met andere waarden.”

Artikel 61 van de Code van geneeskundige plichtenleer stelt echter dat de geneesheer die vermoedt dat een kind wordt mishandeld, dient te opteren voor een multidisciplinaire benadering, zoals bijvoorbeeld de inschakeling van een voor die problematiek opgerichte specifieke voorziening. In de Vlaamse context kan het hier gaan om de Vertrouwenscentra Kindermishandeling. In geval een kind in ernstig gevaar verkeert, moet de geneesheer het nodige doen om het kind te beschermen. De plichtenleer schrijft voor dat, wanneer het gevaar dreigend is en er geen andere middelen zijn om het kind te beschermen, de arts de procureur des Konings in kennis moet stellen van zijn bevindingen. De plichtenleer stelt ook uitdrukkelijk dat de geneesheer met het kind overlegt vooraleer hij een actie onderneemt, en dit in de mate dat het onderscheidingsvermogen van het kind dit toelaat.

In een advies van 14 december 1991 stelt de Nationale Raad voor de Orde van Geneesheren: “Wanneer de arts, optredend als gezinsarts, tekenen van mishandeling of verwaarlozing bij een minderjarig kind vaststelt, legt het beginsel, vervat in Art. 61 van de Code van geneeskundige Plichtenleer, aan die arts de deontologische plicht op de ouders, voogd of gerechtelijke overheid hiervan in kennis te stellen. (...) Wanneer de gezondheid of het leven van het kind echter duidelijk in gevaar wordt gebracht zal de arts in eerste instantie het kind voor verder onheil dienen te behoeden (art. 422 bis SW.). Dit kan het best geschieden via hospitalisatie, waarvoor de instemming van de ouders vereist is. Wanneer het kind gehospitaliseerd wordt, dient de ziekenhuisarts, die op dat ogenblik niet als behandelend arts van de ouders fungeert, de gerechtelijke overheid in kennis te stellen. Ingeval de hospitalisatie door de ouders wordt geweigerd, dient de gezinsarts de zorg om de gezondheid van het kind te laten primeren boven zijn beroepsgeheim t.a.v. de ouders en dient hij de bevoegde overheid van de bestaande situatie in kennis te stellen en daarvan mededeling te doen aan de ouders.”

In het advies wordt ook stilgestaan bij de situatie waarbij een minderjarige de arts uitdrukkelijk vraagt om niemand in kennis te stellen van de mishandeling waar hij of zij het slachtoffer van werd. In dergelijk geval moet de arts zich laten leiden door zijn appreciatie over het feit of het kind al dan niet tot een rationele oordeelsvorming in staat is. Indien dit het geval is, moet de arts deze wilsuiking respecteren en blijft hij gebonden door het medisch geheim. Indien dit niet het geval is, dient hij te handelen zoals in de vorige paragraaf werd beschreven.

8.2. Personen tewerkgesteld in de jeugdbescherming

Art. 77 van de Jeugdwet⁷⁸ en art. 7 van het decreet inzake bijzondere jeugdbijstand 2008 leggen een beroepsgeheim op aan allen die hun medewerking verlenen aan de uitvoering van de bepalingen in de wet en het decreet. Dit omvat een ruime categorie van personen, zoals het personeel bij de comités bijzondere jeugdzorg, de sociale diensten bij de jeugdrechtbank, directeurs van voorzieningen, maatschappelijk assistenten,

Voor wat betreft de verhouding tussen deze geheimhoudingsplicht en de ambtelijke aangifteplicht kan verwezen worden naar **punt.6.1.B.**

A. Comité Bijzondere Jeugdzorg

Art. 6. § 1 van het decreet BJB bepaalt dat *“Behalve in de gevallen die bij of krachtens dit decreet zijn bepaald, is elke vorm van gegevensoverdracht verboden tussen enerzijds de comités, de sociale diensten voor vrijwillige jeugdbijstand, en de bemiddelingscommissies, en anderzijds de magistraten belast met jeugdzaken, en de sociale diensten voor gerechtelijke jeugdbijstand. Het verbod, vermeld in het eerste lid, geldt niet als de betrokken mintwaalfjarige, rekening houdende met zijn leeftijd en maturiteit, tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat is of de minderjarige de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt, en diegenen die over hem het ouderlijk gezag uitoefenen of hem onder hun bewaring hebben, instemmen met de overdracht van gegevens. Het verbod geldt evenmin voor de basisgegevens met betrekking tot:*

1° de identificatie van de betrokken partijen;

2° de hulp en bijstand die al werd verleend aan de minderjarigen en, in voorkomend geval, aan de personen die over hem het ouderlijk gezag uitoefenen of hem onder hun bewaring hebben.”

B. Sociale dienst bij de jeugdrechtbank

Zoals hierboven vermeld, zijn ze drager van een geheimhoudingsplicht, doch gelet op hun taak binnen de gerechtelijke jeugdbijstand namelijk uitvoeren van navorsingsopdrachten en van afdwingbare pedagogische maatregelen is er zoals bepaald in artikel 6 decreet BJB geen mogelijkheid tot het delen van informatie met bv de CBJ.

⁷⁸ Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade.

8.3. Personeelsleden bij Kind & Gezin

Bij Kind & Gezin werken verpleegkundigen en artsen specifiek met gezinnen. Hoewel beiden een geheimhoudingsplicht hebben, wordt er toch een onderscheid gemaakt in de informatie waarover ze beschikken. Elk kind heeft immers twee verschillende dossiers, met name het dossier van de verpleegkundige en het dossier van de artsen van de consultatiebureaus. De eerste dossiers zijn multidisciplinaire dossiers, waarin preventieve zorg centraal staat. Deze vallen onder het decreet IJH.

De dossiers van de artsen daarentegen vallen niet onder het decreet IJH, maar onder de wet patiëntenrechten. Het gaat om medische dossiers^{79 80}.

8.4. Vertrouwenscentra Kindermishandeling

Volgens artikel 19 van het besluit over de Vertrouwenscentra Kindermishandeling⁸¹, respecteren de Vertrouwenscentra Kindermishandeling de geldende wetgeving inzake het beroepsgeheim.

De dossiers binnen de VK's worden gekwalificeerd als multidisciplinaire dossiers, waarbij, in overeenstemming met het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp, de gezondheidsgegevens gescheiden worden van de andere gegevens. Daardoor is een arts enkel verantwoordelijk voor de gezondheidsgegevens en niet voor het gehele dossier. De arts kan verantwoordelijk zijn voor het gehele dossier, maar dit is niet verplicht. Doordat de gezondheidsgegevens gescheiden worden van de andere gegevens in een multidisciplinair dossier, geldt voor de gezondheidsgegevens dezelfde bescherming als voor de medische dossiers.

8.5. Centra voor Leerlingenbegeleiding

Voor de personeelsleden verbonden aan de CLB's stelt zich een zelfde situatie als bij Kind en Gezin. Het personeel is gebonden aan een geheimhoudingsplicht. Voor wat betreft de dossiers kan gesteld worden dat CLB-dossiers multidisciplinaire dossiers, die onder het decreet rechtspositie vallen, maar het medische luik ervan (CLB-arts) valt onder de wet patiëntenrechten⁸². In zijn advies van 21 oktober

⁷⁹ Stukken die gedekt zijn door het beroepsgeheim kunnen in principe niet het voorwerp uitmaken van een inbeslagname. (Van De Wijngaert, Strafrecht en strafprocesrecht, Maklu, 2009, p;1035.) Wanneer de cliënt een verdachte is kunnen enkel die stukken in beslag worden genomen waarvan de bestaansreden niet te vinden is in de hulpverlenersrelatie tussen de geheimplichtige en de cliënt. Wanneer de hulpverlener verdacht wordt van een misdrijf in de uitoefening van zijn beroep, dan is inbeslagname van alles wat kan verband houden met het misdrijf mogelijk. Bij een inbeslagname van dossiers wordt een arts steeds bijgestaan door een lid van de Orde van de Raad. Andere beroepsverenigingen kunnen zich vooralsnog niet laten bijstaan.

⁸⁰ Koninklijk Besluit van 3 mei 1999 houdende bepaling van de algemene minimumvoorwaarden waaraan het medisch dossier, bedoeld in artikel 15 van de wet op de ziekenhuizen, gecoördineerd op 7 augustus 1987, moet voldoen, B.S. 30 juli 1999.

⁸¹ Besluit van de Vlaamse regering van 17 mei 2002 betreffende erkenning en subsidiëring van de vertrouwenscentra kindermishandeling, B.S.19 juni 2002.

⁸² Art. 2 Besluit van de Vlaamse Regering van 12 september 2008 betreffende het multidisciplinaire dossier in de centra voor leerlingenbegeleiding, B.S. 17 november 2008.

2006 stelt de Nationale Raad ("het beheer van medische dossiers in de Centra voor Leerlingenbegeleiding") dat de gezondheidsgegevens in een apart medisch dossier, enkel toegankelijk voor de arts, moeten worden opgenomen.

8.6. Zelfstandige therapeuten

Psychologen, psychotherapeuten,kunnen ook op zelfstandige basis kinderen slachtoffer van kindermishandeling in begeleiding hebben. In deze situaties is het niet steeds duidelijk of deze therapeuten een beroepsgeheim hebben. Zo was er gedurende een lange tijd discussie of psychologen wel een beroepsgeheim hadden op basis van art. 458 SW.⁸³. Iedereen leek zich immers psycholoog te kunnen noemen.

Het beroep van psychologen is sinds 1993 strikt gereguleerd⁸⁴. De bij wet van 1993 opgerichte psychologencommissie staat in voor de erkenning van de titel van psycholoog in België. Het is een onafhankelijke organisatie die wordt voorgezeten door een magistraat van het hof van beroep en valt onder de bevoegdheid van het Ministerie van Middenstand. Er bestaat ook een deontologische code voor psychologen. Deze Code is bestemd om als algemene referentie van beroepsethiek te dienen voor alle psychologen, ongeacht hun werkterrein, hun bedoelingen, hun methodes, hun functies of hun theorieën.

Het voornaamste doel ervan is het publiek en de psychologen te beschermen tegen mogelijke misbruiken van de psychologie. Er wordt nu algemeen aanvaard dat ook psychologen vallen onder "alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen".

8.7. Onderwijspersoneel

A. Ambtsgeheim – beroepsgeheim

Waar in de rechtspraak en de rechtsleer veel aandacht wordt besteed aan het beroepsgeheim van geneesheren en hulpverleners blijft het vaak stil rond de positie van onderwijspersoneel in het omgaan met vertrouwelijke gegevens van leerlingen (en hun context).

Personen die tewerkgesteld zijn in het onderwijs hebben geen geheimhoudingsplicht maar een discretieplicht, ook wel ambtsgeheim genoemd. Hoewel de geheimhoudingsplicht en de discretieplicht in de praktijk vaak door elkaar worden gebruikt, dekken ze een fundamenteel verschillende lading.

De vertrouwelijkheid is inzake beroepsgeheim gegarandeerd ten aanzien van alle derden, d.w.z. iedereen anders dan de hulpverlener en de cliënt.

In het geval van discretieplicht geldt enkel de verplichting tot discrete en zorgvuldige omgang met gegevens 'buiten de muren' van de eigen dienst of instelling. Dat een leerkracht niet gebonden is door het beroepsgeheim impliceert echter niet dat hij alle informatie die leerlingen hem meedelen aan om het even wie mag doorgeven. De decreten inzake de rechtspositie van het onderwijspersoneel stellen dat het belang van de school en van de leerlingen voor ogen moet worden gehouden.

⁸³ P. BROECKX, M. DUMAREY en R. FONK, « Schuldig verzuim en beroepsgeheim in de context van strafrechtelijke bescherming van minderjarigen » in G. VERMEULEN, *Strafrechtelijke bescherming van minderjarigen*, Antwerpen, Maklu, 439-441.

⁸⁴ Wet van 8 november 1993, BS, 31 mei 1994.

B. Vertrouwensleerkrachten

Binnen een schoolse setting nemen “vertrouwensleerkrachten” een ietwat bijzondere positie in. Ze verrichten hun onderwijsactiviteiten als “gewone” leerkracht én krijgen informatie toevertrouwd in het kader van hun vertrouwensrelatie met een leerling.

Of vertrouwensleerkrachten gebonden zijn door het beroepsgeheim, is zeer onduidelijk. Gelet op het advies⁸⁵ van E. Ankaert en J. Put wordt aangenomen dat dit niet het geval is. Dit houdt evenwel niet in dat zij alle informatie die leerlingen hen vertrouwelijk meedelen onbeperkt mogen doorgeven. Zo zijn zij in principe niet verplicht het CLB gegevens te verstrekken, aangezien zij in dit opzicht als derden worden beschouwd. Ze zullen de afweging moeten maken of de gegevens voldoende relevant zijn om uit te wisselen.

C. Bijstandspersonen

Ten gevolge van art. 24 van het decreet rechtspositie kunnen personeelsleden van een school in bepaalde gevallen door leerlingen aangesproken worden als bijstandspersoon.

Op grond van art. 24 van het decreet rechtspositie, kan een minderjarige zich in alle contacten met de jeugdhulpaanbieders, de toegangspoort en de trajectbegeleiding en in de uitoefening van zijn rechten laten bijstaan door een bijstandspersoon. Enkel personen die gebonden zijn door het beroepsgeheim of die personeelslid zijn van de school waar de minderjarige in kwestie onderwijs volgt, kunnen bijstand verlenen. Eénieder binnen de school met wie de minderjarige een vertrouwensband heeft, komt in aanmerking om op te treden als bijstandspersoon. Het is hierbij wel vereist dat de minderjarige deze persoon ondubbelzinnig aanwijst als zijn bijstandspersoon en dat deze persoon niet rechtstreeks betrokken is in de jeugdhulpverlening van de minderjarige.

Gelet op art. 8 van het decreet betreffende integrale jeugdhulp, is deze bijstandspersoon tot geheimhouding verplicht. Concreet wil dit zeggen dat, indien een leerkracht optreedt in de hoedanigheid van bijstandspersoon van de minderjarige, deze leerkracht gebonden is door het beroepsgeheim ten aanzien van alle informatie die hij ontvangt tijdens deze procedure. Deze kan hij dus onder geen beding bekendmaken, ook niet ten aanzien van zijn hiërarchisch meerdere.

Er is echter, naast leerkrachten en begeleiders, een tweede categorie onderwijspersoneel, die wel gebonden zijn door het beroepsgeheim in art. 458 SW. Het gaat dan bijvoorbeeld om de schoolarts, psychologen, maatschappelijk assistenten tewerk gesteld in de Centra voor Leerlingenbegeleiding. Alle geheimen die ten persoonlijke titel aan hen worden toevertrouwd in uitoefening van hun beroep, vallen onder art. 458 SW.⁸⁶.

⁸⁵ E. ANKAERT en J. PUT, “Beroepsgeheim en ambtsgeheim in het onderwijs en de CLB’s, met specifieke aandacht voor de vertrouwensleerkracht en de bijstandspersoon”, kan worden geraadpleegd via <https://www.law.kuleuven.be/isr/onderzoek/onlinerapportenbijlagen/BG%20en%20vertrouwensleerkrachten.PDF>.

⁸⁶ P. BROECKX, M. DUMAREY en R. FONK, *l.c.*, 444-446.

8.8. Maatschappelijke assistenten tewerkgesteld bij de politie

Politiefunctionarissen hebben een geheimhoudingsplicht op grond van art. 458 SW. Zij ontvangen deze 'geheimen' echter niet in persoonlijke naam, maar in naam van de gemeenschap die zij vertegenwoordigen. Om die reden is er dan ook geen sprake van enig geheim ten opzichte van de overheid die hen hun opdracht heeft gegeven of ten opzichte van collega's die meewerken in hetzelfde project.

Artikel 40 van de wet op het politieambt schrijft bovendien een meldingsplicht voor. Dit artikel bepaalt: *"De bij een politieambtenaar (...) ingediende klachten of aangiften, alsook de nopens misdrijven verkregen inlichtingen en gedane vaststellingen worden opgenomen in processen-verbaal die aan de bevoegde gerechtelijke overheden worden toegezonden."* Dit alles betekent dat de geheimhoudingsplicht van art. 458 SW. anders wordt ingevuld ten aanzien van politiefunctionarissen. Zij dienen niet te aarzelen om aangifte te doen in geval van kindermishandeling, het is integendeel hun plicht aangifte te doen bij de gerechtelijke overheden⁸⁷.

Het statuut van de politieambtenaren waarborgt het beroepsgeheim en bevat eveneens een discretieplicht. Dit betekent dat het politieambtenaren verboden is, zelfs na het beëindigen van hun ambt, gegevens bekend te maken die betrekking hebben op onder andere de rechten en vrijheden van de burgers, in het bijzonder het recht op eerbied voor het gezinsleven.

Art. 131 van de wet op de geïntegreerde politiedienst bepaalt: *"Het statuut van de politieambtenaren, waarborgt het beroepsgeheim en het bevat een discretieplicht. Het is de politieambtenaren verboden, zelfs na het beëindigen van hun ambt, die gegevens bekend te maken die betrekking hebben op 's lands veiligheid de bescherming van de openbare orde, de financiële belangen van de overheid, het voorkomen en bestraffen van strafbare feiten, het medisch geheim, de rechten en vrijheden van de burger, en in het bijzonder op het recht op eerbied voor het privé-leven. Dit verbod geldt bovendien voor gegevens die betrekking hebben op de voorbereiding van alle beslissingen"*.

Voor wat betreft de specifieke categorie van maatschappelijk assistenten tewerkgesteld bij de politie dient onderscheid gemaakt te worden tussen zij die politieambtenaar zijn en zij die deze hoedanigheid niet hebben.

Indien de maatschappelijke assistenten de hoedanigheid van politieambtenaar hebben, spreekt men van 'politieassistenten'. Naast hun opleiding maatschappelijk werk, bezitten zij ook een volwaardig statuut van politieambtenaar. Dit heeft tot gevolg dat ook zij onderworpen zijn aan de hierboven beschreven meldingsplicht.

Voor de maatschappelijk assistenten, die geen politieambtenaar zijn, is de situatie minder duidelijk. Of zij onderworpen zijn aan een beroepsgeheim en meldingsplicht is een complexe vraag.

Er dient te worden opgemerkt dat de maatschappelijk assistenten bij de politie door geen enkele bepaling expliciet onder het toepassingsgebied van het beroepsgeheim wordt gebracht. Ze worden niet uitdrukkelijk genoemd in de opsomming in art. 458 SW.

⁸⁷ P. BROECKX, M. DUMAREY en R. FONK, *l.c.*, 442.

Er is geen specifieke regelgeving uitgewerkt voor de categorie van maatschappelijk assistenten. Maar toch hebben zij, op basis van art. 131 WGP en art. 133 WGP een beroepsgeheim⁸⁸. In art. 133 WGP staat immers vermeld dat art. 131 WGP niet alleen geldt voor de leden van het operationeel kader, maar eveneens voor leden van het administratieve en logistieke kader, dus ook voor de maatschappelijk assistenten. Er wordt immers van uitgegaan dat ze deel uitmaken van het logistieke kader.

Aangezien leden van het logistieke kader geen politiebevoegdheden hebben, zijn deze maatschappelijke assistenten bijgevolg niet onderworpen aan de aangifteplicht van art. 40 WPA.

Gelet op de taken die deze maatschappelijke assistenten vervullen, kan er gesteld worden dat ze een dubbele hoedanigheid hebben. Ten eerste vervullen ze een dienstverlenende rol (bv. voor de Antwerpse situatie is dit o.a. hulpverlening opstarten, gepaste maatregelen nemen bij crisissituaties en problematische opvoedingssituaties,...) ten tweede hebben ze een rapportage opdracht, politieke opdracht (bv. voor de Antwerpse situatie is dit uitvoeren van gerechtelijke opdrachten voor de jeugdmagistraat en de jeugdrechtbank en advies verlenen door middel van rapportage aan de opdrachtgever).

De maatschappelijke assistenten werken dus dienstverlenend of onder mandaat.

Een hulpverlener, in casu hier de maatschappelijke assistent, met dubbele hoedanigheid, werkend onder mandaat, is ten aanzien van zijn opdrachtgever niet gebonden door het beroepsgeheim⁸⁹. Voor de Antwerpse situatie gaat het om de jeugdmagistraat (en de jeugdrechter). Alles wat verband houdt met zijn opdracht, moet worden gerapporteerd. De vertrouwelijke informatie waarvan hij buiten de contouren van zijn opdracht kennis neemt, vallen wel onder het beroepsgeheim en mogen niet worden meegedeeld aan de opdrachtgever.

Het is dan ook zeer belangrijk te bepalen wat de omvang van de opdracht is. Dit dient scherp gesteld te worden⁹⁰.

Art. 29 SV (ambtelijke aangifteplicht) primeert niet op het beroepsgeheim, maar in het kader van hun opdracht zullen ze wel strafbare feiten ter kennis brengen aan het jeugdparket (of aan de jeugdrechter)⁹¹. Het melden van deze misdrijven is dan echter niet het gevolg van hun ambtelijke aangifteplicht.

Een hulpverlener met dubbele hoedanigheid, dienstverlenend werkend, kan strafbare feiten ter kennis brengen, volgens de bestaande uitzonderingsmogelijkheden op het beroepsgeheim, noodtoestand of art. 458 bis SW.

⁸⁸ Art. 131 WGP: "Het statuut van de politieambtenaren, waarborgt het beroepsgeheim en het bevat een discretieplicht. Het is de politieambtenaren verboden, zelfs na het beëindigen van hun ambt, die gegevens bekend te maken die betrekking hebben op 's lands veiligheid de bescherming van de openbare orde, de financiële belangen van de overheid, het voorkomen en bestraffen van strafbare feiten, het medisch geheim, de rechten en vrijheden van de burger, en in het bijzonder op het recht op eerbied voor het privé-leven. Dit verbod geldt bovendien voor gegevens die betrekking hebben op de voorbereiding van alle beslissingen. Art. 133 WGP: "De artikelen 123, tweede lid, 124 tot 132 zijn van toepassing op de hulpagenten van de politie. De artikelen 125, 126, §§ 1 en 2, 127, eerste en tweede lid, 128 tot 132 zijn van toepassing op de leden van het administratief en logistiek kader."

⁸⁹ I. VAN DER STRAETE en J.PUT, o.c. 74.

⁹⁰ I. VAN DER STRAETE en J.PUT, o.c. 75.

⁹¹ I. VAN DER STRAETE en J.PUT, o.c. 146.

Voor wat betreft de bijzondere situatie van het gedeelde beroepsgeheim met andere hulpverleners dient opnieuw naar de dubbele hoedanigheid gekeken te worden. Gelet op hetgeen hoger werd gesteld, moet besloten worden dat een gedeeld beroepsgeheim niet mogelijk is tussen een hulpverlener in een hulpverlenende situatie en een hulpverlener die optreedt binnen de grenzen van een mandaat⁹².

Dit betekent dat er geen sprake is van een gedeeld beroepsgeheim tussen de gemandateerde maatschappelijke assistent bij de politie en andere hulpverleners.

Wanneer de maatschappelijke assistent echter optreedt binnen haar dienstverlenende taak is er wel sprake van een gedeeld beroepsgeheim.

Het is aangewezen dat de maatschappelijke assistenten in concrete situaties kenbaar maken dat er zich wijzigingen hebben voorgedaan. De hulpverleners moeten ook altijd vragen onder welke hoedanigheid de maatschappelijke assistenten bij de politie optreden.

9. Het subsidiariteitsprincipe binnen Integrale Jeugdhulp

In het vervolg van dit document worden de mogelijkheden besproken voor een hulpverlener om zijn beroepsgeheim te doorbreken en een geval van kindermishandeling te melden aan justitie.

Het dient echter duidelijk te zijn dat in niet hoogdringende situaties aan de stap naar justitie een weg binnen de vrijwillige hulpverlening vooraf dient te gaan. De mogelijkheden van de vrijwillige hulpverlening moeten uitgeput zijn vooraleer er sprake kan zijn van overgang naar justitiële hulp. Een goede communicatie en samenwerking tussen de verschillende actoren van Integrale Jeugdhulp dient vooraf te gaan aan een melding bij justitie.

Deze idee van samenwerking, van zoeken naar een adequaat antwoord binnen de hulpverlening, komt ook tot uiting in art. 3 §1 decreet integrale jeugdhulp. Dit artikel stelt: *"Integrale jeugdhulp beoogt de ontplooiingskansen van minderjarigen, hun ouders, hun opvoedingsverantwoordelijken en de betrokken personen uit hun leefomgeving te vrijwaren en hun welzijn en gezondheid te bevorderen. Ze draagt bij tot een zo volledig mogelijke integratie van minderjarigen in de maatschappij. Ze beoogt, door sector-overschrijdende samenwerking tussen jeugdhulpaanbieders en intersectorale afstemming van het jeugdhulpaanbod, aan die personen een continuüm van jeugdhulp aan te bieden als antwoord op een jeugdhulpvraag of een jeugdhulpbehoefte"*⁹³.

De idee van samenwerking m.b.t. het omgaan met verontrustende situaties komt ook tot uiting in art. 14 en art. 16 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 9 december 2005 betreffende de modulering en de netwerken rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening en crisisjeugdhulpverlening in het raam van de integrale jeugdhulp (B.S. 23. 02.2006).

⁹² I. VAN DER STRAETE en J.PUT, o.c. 221.

⁹³ Decreet betreffende integrale jeugdhulp, 7 mei 2004, B.S. 11 oktober 2004.

Art.14, 3° stelt het volgende: "*Er bestaan duidelijke afspraken over de wijze waarop men omgaat met situaties waarin jeugdhulp maatschappelijk noodzakelijk wordt geacht*"

Art.16, 4°:

Het netwerk CJ heeft tot doel om, binnen de beschikbare sectorale budgetten, crisisjeugdhulpverlening te garanderen aan alle minderjarigen in een crisissituatie binnen zijn werkgebied en om te voorkomen dat aan die minderjarigen meer ingrijpende jeugdhulpverlening moet worden aangeboden.

Daartoe maakt het netwerk CJ duidelijke afspraken over de wijze waarop men omgaat met situaties waarin jeugdhulp maatschappelijk noodzakelijk wordt geacht.

De verantwoordelijkheid m.b.t. maatschappelijke noodzaak situeert zich op drie verschillende niveaus:

- niveau van de individuele hulpverlener;
- voorzieningenniveau;
- niveau van de netwerken.

Deze niveaus staan niet op zich maar staan in een bepaalde verhouding tot elkaar. Elk niveau is ondersteunend ten opzichte van het andere. De drie niveaus zijn met andere woorden onderling afhankelijk, complementair en fungeren versterkend naar elkaar.

Het uitgangspunt is dat *elke hulpverlener* bewaakt of het verlenen van hulp maatschappelijk noodzakelijk is. Elke hulpverlener kan op een bepaald moment geconfronteerd worden met een verontrustende situatie of een context waarin hij vermoedt dat aanklappende of misschien wel gerechtelijke hulp zich opdringt.

Niet elke hulpverlener moet of kan een antwoord bieden op die situatie of context, maar elke hulpverlener wordt wel verondersteld om op een constructieve manier te *kunnen omgaan met* die situatie door zijn ongerustheid te uiten en/of bespreekbaar te maken en dit in de eerste plaats in een constructieve dialoog met de cliënt of het cliëntsysteem. Zonder evenwel de veiligheid van de minderjarige in het gedrang te brengen.

Het opnemen van deze verantwoordelijkheid veronderstelt dat de hulpverlener zowel individueel als in teamverband binnen de voorziening over de noodzakelijke methodische en deontologische handvatten beschikt.

Hulpverleners kunnen in de context van vermeende kindermishandeling een beroep doen op de signaallijst verontrustende opvoedingssituaties (www.signaallijst.be) om hun vermoedens te objectiveren.

Het *netwerkniveau* is een ondersteunend niveau voor hulpverleners en voorzieningen, waar concrete operationele *afspraken* worden gemaakt over de *inzetbaarheid van de modules* "inschatting" en "opvolging" van het maatschappelijk noodzakelijk zijn van hulp. Door het expliciteren van de inzetbaarheid van deze modules op netwerkniveau wordt een duidelijk traject met gefaseerde verantwoordelijkheid en een maximale transparantie mogelijk.

In de context van kindermishandeling kunnen hulpverleners een beroep doen op twee diensten met een expliciet mandaat: het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling en het Comité Bijzondere Jeugdzorg.

Naast deze samenwerkingsidee dient ook gewezen te worden op de idee van subsidiariteit binnen IJH. Deze wordt duidelijk gedefinieerd in artikel 7, 3° decreet IJH. Hierin wordt bepaald dat wanneer meerdere vormen van jeugdhulp gelijkwaardig aan een jeugdhulpvraag of jeugdhulpbehoefte kunnen beantwoorden, de minst ingrijpende vorm van jeugdhulp wordt gekozen⁹⁴.

10. De geheimgerechtigden inzake kindermishandeling

Één van de vragen die rijzen in de jeugdhulpverlening, is de vraag naar het beroepsgeheim in de relatie minderjarige-ouder. Maakt de hulpverlener die vertrouwelijke gegevens over de minderjarige bekendmaakt aan de ouders, zich schuldig aan een schending van het beroepsgeheim? Dit is een complexe vraag, rekening houdend met de principiële handelingsonbekwaamheid van minderjarigen en het feit dat ze onder gezag staan.

Door zijn handelingsonbekwaamheid zal de minderjarige zijn ouders nodig hebben als wettelijke vertegenwoordiger voor het uitoefenen van bepaalde rechten, zoals bij een burgerlijke partijstelling voor de strafrechtbank. In dergelijke gevallen is het onvermijdelijk dat de ouders die in rechte optreden vertrouwelijke informatie te weten komen met betrekking tot hun kind. Zolang er geen belangenconflicten zijn tussen de ouders en het kind, of tussen de ouders onderling, hoeft dit geen problemen te veroorzaken.

De toegang tot het hulpverleningsdossier van de minderjarige wordt geregeld in artikel 21-22 decreet rechtspositie⁹⁵. Op basis van dit artikel heeft de minderjarige toegang tot gegevens die enkel de minderjarige betreffen én gegevens die handelen over de minderjarige en andere personen.

Daaruit blijkt ook dat de personen die deel uitmaken van het cliëntstelsel van de minderjarige toegang hebben tot de contextuele gegevens uit het dossier. Onder "cliëntstelsel" dient hier te worden verstaan: de ouders, opvoedingsverantwoordelijken en personen die met de minderjarige samenwonen op het ogenblik van de inzage. Artikel 23 decreet rechtspositie stelt daarenboven dat de minderjarige zich uitdrukkelijk en gemotiveerd kan verzetten tegen de toegang van personen uit het cliëntstelsel tot door hem aangewezen gegevens.

Het uitgangspunt is dat de minderjarige drager is van het recht op bescherming van het privéleven, waarin de vertrouwelijke behandeling van persoonlijke gegevens begrepen ligt. Hij kan dit recht ook invoeren ten aanzien van zijn ouders, ongeacht zijn leeftijd. Dit uitgangspunt is gesteund op artikel 8 EVRM en art. 16 IVRK en wordt herhaald in artikel 25 van het decreet rechtspositie⁹⁶. In termen van beroepsgeheim wil dit zeggen dat de hulpverlener de geheimen die hem door de minderjarige zijn toevertrouwd in principe niet bekend mag maken, ook niet aan de

⁹⁴ Art. 7, 3° decreet van 7 mei 2004 betreffende de integrale jeugdhulp, B.S. 11 oktober 2004.

⁹⁵ Decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp, B.S. 4 oktober 2004.

⁹⁶ Artikel 25 bepaalt: "De minderjarige heeft recht op respect voor zijn persoonlijke levenssfeer, met inbegrip van:

1° de bescherming van zijn persoonsgegevens, onverminderd de bepalingen van afdeling 7 (...)"

ouders. Dit alles heeft tot gevolg dat ouders hun ouderlijk gezag enkel nog kunnen inroepen om kennis te nemen van door de minderjarige toevertrouwde gegevens voor zover de minderjarige onvoldoende maturiteit vertoont om zelf fundamentele beslissingen te nemen. In deze context kan gesproken worden van het evolutief of uitdunnend karakter van het ouderlijk gezag. Naargelang de minderjarige ouder en mondiger wordt, boet het ouderlijk gezag aan omvang in.

De toegang tot gegevens betreffende de minderjarige door de ouders vormt een uitzondering op het recht op privacy in hoofde van de minderjarige. Om die reden moet deze toegang restrictief worden geïnterpreteerd. Wegens het doelgebonden karakter van het ouderlijk gezag, mag dit toegangsrecht enkel worden uitgeoefend in het belang van het kind. In geval van een belangenconflict tussen de ouders, overheerst het belang van het kind. Wanneer een hulpverlener geconfronteerd wordt met een vraag van ouders om informatie uit het dossier van hun kind, moet hij die informatie enkel medelen indien hij meent dat de ouders die informatie nodig hebben om de juiste opvoedingsbeslissingen te nemen in het belang van het kind.

Twee gevallen dienen te worden onderscheiden met betrekking tot het toegangsrecht van de ouders.

In eerste instantie kunnen zij een toegangsrecht hebben als wettelijke vertegenwoordiger van de minderjarige. Een ouder kan zich in dat geval niet beroepen op de regeling van artikel 22 § 4, om kennis te nemen van de contextuele gegevens. Als wettelijke vertegenwoordiger van de minderjarige heeft de ouder enkel de mogelijkheid kennis te nemen van gegevens die gaan over de minderjarige en zichzelf.

De ouders hebben daarnaast ook een eigen toegangsrecht tot het dossier op grond van de Wet Verwerking Persoonsgegevens. Dit verschaft hen toegang tot gegevens die hen zelf betreffen.

III. Diensten en organisatorisch kader

De tekst betreffende diensten en organisatorisch kader werd overgenomen uit het protocol kindermishandeling justitie-welzijn, 30 maart 2010.

1. Hulpverleningssector

1.1. Integrale jeugdhulpverlening

Binnen de Integrale Jeugdhulp (IJH) vormt de responsabilisering van elke hulpverlener het uitgangspunt voor het professioneel omgaan met verontrustende situaties⁹⁷ in het algemeen, en met situaties van (mogelijke) kindermishandeling in het bijzonder.

Responsabilisering kondigt zich binnen IJH aan als een gelaagd verhaal⁹⁸.

- Vooreerst wordt elke hulpverlener verondersteld op een constructieve manier te kunnen omgaan met situaties van mogelijke kindermishandeling door zijn ongerustheid te uiten en/of bespreekbaar te maken en dit in de eerste plaats in een constructieve dialoog met de cliënt en/of het cliëntsysteem.

Het opnemen van deze verantwoordelijkheid veronderstelt dat de hulpverlener zowel individueel als in teamverband binnen de voorziening over de noodzakelijke methodische en deontologische handvaten beschikt.

Het veronderstelt ook dat alle personen die beroepshalve in contact komen met kinderen permanent de nodige deskundigheid blijven nastreven in het opmerken van signalen van kindermishandeling en het correct omgaan met vermoedens van kindermishandeling.

- Daarnaast dient de bestaande expertise van de verschillende actoren inzake inschatting, beoordeling en opvolging van verontrusting aangaande mogelijke kindermishandeling voor iedere hulpverlener duidelijk te zijn. Welke expertise, waar aanwezig is, zal zich in de toekomst manifesteren in de (type)modules.

Op netwerkniveau zal het aanbod dat ondersteunend en hulpverlenend ingezet kan worden, zichtbaar worden in het moduleboek. Het betreft modules die ook inzetbaar moeten kunnen zijn voor voorzieningen die zich binnen het netwerk niet rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp (NRTJ) aanbieden.

Netwerken IJH bakenen geografische samenwerkingsverbanden af tussen jeugdhulpvoorzieningen in de regio's integrale jeugdhulpverlening⁹⁹. Volgende sectoren en centra maken deel uit van de netwerken rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp (RTJ) en de crisisjeugdhulpverlening (CJ): Algemeen welzijnswerk,

⁹⁷ Decreten betreffende de Integrale Jeugdhulp en betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de Integrale Jeugdhulp van 7 mei 2004 en het uitvoeringsbesluit betreffende modulering en netwerking van 9 december 2005 en het rapport gerechtelijke jeugdhulp van 8 november 2005.

⁹⁸ Werkmap Integrale Jeugdhulp, 'Maatschappelijke noodzaak'

⁹⁹ Er zijn 6 regio's integrale jeugdhulp die grotendeels samenvallen met de provincies.

Bijzondere jeugdbijstand, de Centra voor Leerlingenbegeleiding, Kind en Gezin, de Centra Geestelijke Gezondheidszorg, het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap en de Centra Integrale Gezinszorg.

Tussen de voorzieningen die deel uitmaken van deze sectoren zullen afspraken worden gemaakt inzake het omgaan met situaties van mogelijke kindermishandeling. Dit impliceert vooreerst duidelijkheid rond de bestaande expertise op voorzieningsniveau in het omgaan met deze situaties.

Een transparante communicatie over het beschikbare en inzetbare aanbod is nodig naar zowel hulpverleners, signaaldetectoren (bvb. huisartsen, leerkrachten,...), als de politieke en gerechtelijke overheden. Daarnaast moet ook de aanwezige expertise rond advies en consult inzake kindermishandeling duidelijk zijn in de netwerken.

- Verder communiceert men binnen de netwerken rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp en crisishulp rond afspraken in het omgaan met situaties van mogelijke kindermishandeling. Dit kan resulteren in een bijsturing van het moduleaanbod op basis van vastgestelde leemtes.

Op dit niveau situeert zich ook het praktijk- en/of casusoverleg. Wederzijdse deskundigheidsbevordering van jeugdhulpverleners is een belangrijke opdracht voor de netwerken rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp en crisishulp.

Hier situeert zich eveneens de behoefte aan het creëren van een aanspreekpunt kindermishandeling voor politie en justitie en aan afspraken in verband met eventuele terugkoppeling van informatie.

Om tot responsabilisering te komen, zijn er dus verschillende instrumenten die als hefboom kunnen gebruikt worden: (type)modulering (sector- en voorzieningenniveau), overleg binnen de netwerken rond de inzet of operationele modaliteiten van modules (netwerkniveau), art. 422 bis Sw¹⁰⁰, en art. 458 bis Sw (individueel niveau).

De dialectiek van sectorale verfijningen van het aanbod en de regionale inzet van het aanbod komt in dit verhaal duidelijk tot uiting.

¹⁰⁰ Artikel 422bis Strafwetboek: “Met gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboete van 50 euro tot 500 euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft hij die verzuimt hulp te verlenen of te verschaffen aan iemand die in groot gevaar verkeert, hetzij hij zelf diens toestand heeft vastgesteld hetzij die toestand hem is beschreven door degenen die zijn hulp inroepen.

Voor het misdrijf is vereist dat de verzuimer kon helpen zonder ernstig gevaar voor zichzelf of voor anderen. Heeft de verzuimer niet persoonlijk het gevaar vastgesteld waarin de hulpbehoevende verkeerde, dan kan hij niet worden gestraft, indien hij op grond van de omstandigheden waarin hij werd verzocht te helpen, kon geloven dat het verzoek niet ernstig was of dat er gevaar aan verbonden was.

De straf bedoeld in het eerste lid wordt op twee jaar gebracht indien de persoon die in groot gevaar verkeert, minderjarig is”.

1.2. De overige hulpverlening

Ook hulpverleners of hulpverleningsdiensten die niet onder het toepassingsgebied van Integrale Jeugdhulp vallen dienen de mogelijkheid te hebben geadviseerd te worden om de aanpak van deze problematiek uit handen te geven en te verwijzen naar de jeugdhulpverleningsector. De Vertrouwenscentra Kindermishandeling kunnen hierin hun eerste aanspreekpunt zijn.

Voor artsen worden, naast de adviezen van de Nationale Raad van de Orde der Geneesheren, ook de nodige richtlijnen uitgewerkt door de wetenschappelijke vereniging van Vlaamse huisartsen¹⁰¹.

2. **Politionele overheden**

2.1. Organisatorisch en regelgevend kader van de politiediensten

A. Algemeen

De opdrachten van de politiediensten worden bepaald door artikel 3 van de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus (WGP):

De politiediensten worden georganiseerd en gestructureerd op twee niveaus: het federale niveau (federale politie) en het lokale niveau (lokale politie), die samen de geïntegreerde politiezorg verzekeren. Deze niveaus zijn autonoom en hangen van verschillende overheden af.

De federale politie verzekert over het gehele grondgebied van het Rijk, met inachtneming van het specialiteits- en subsidiariteitsbeginsel, de gespecialiseerde en de supralokale opdrachten van bestuurlijke en gerechtelijke politie, alsmede de ondersteunende opdrachten voor de lokale politiediensten en voor de politieoverheden.

De lokale politie verzekert op het lokale niveau de basispolitiezorg. Meer bepaald alle opdrachten van bestuurlijke en gerechtelijke politie die nodig zijn voor het beheren van lokale gebeurtenissen en fenomenen die zich voordoen op het grondgebied van de politiezone, evenals het vervullen van sommige politieopdrachten van federale aard.

Teneinde een gelijkwaardige minimale dienstverlening te verzekeren voor alle lokale politiezones werden volgende functies gedefinieerd: wijkwerking, onthaal, interventie, politie slachtofferbejegening, lokale opsporing en lokaal onderzoek en handhaving van de openbare orde¹⁰². Recent kwam daar ook de functie verkeer bij¹⁰³.

¹⁰¹ Intrafamiliaal Geweld bij kinderen, Partners en ouderen (2004). FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu. Directoraat-generaal Organisatie Gezondheidsvoorzieningen, i.s.m. de wetenschappelijke Vereniging van Vlaamse Huisartsen en de Société Scientifique de Médecine Générale. Intrafamiliaal Geweld bij kinderen, Partners en ouderen.

¹⁰² Art. 142 WGP; Koninklijk besluit van 17 september 2001 tot vaststelling van de organisatie- en werkingsnormen van de lokale politie teneinde een gelijkwaardige minimale dienstverlening aan de bevolking te verzekeren (B.S. 12 oktober 2001).

¹⁰³ Koninklijk besluit van 16 oktober 2009 tot wijziging van het koninklijk besluit van 17 september 2001 tot vaststelling van de organisatie- en werkingsnormen van de lokale politie teneinde een gelijkwaardige minimale dienstverlening aan de bevolking te verzekeren (B.S. 29 oktober 2001).

B. Gerechtelijke opdrachten van politie

Indien de politiediensten dienen tussen te komen inzake kindermishandeling dienen zij alles in het werk te stellen om dit misdrijf zo adequaat mogelijk vast te stellen en op te sporen (opdracht van gerechtelijke politie). Ook de nodige aandacht dient naar het slachtoffer en de familie uit te gaan (zie verder: politionele slachtofferbejegening).

Artikel 15 van de wet op het politieambt omschrijft deze opdrachten van gerechtelijke politie¹⁰⁴:

“Bij het vervullen van hun opdrachten van gerechtelijke politie hebben de politiediensten als taak:

- 1° de misdaden, de wanbedrijven en de overtredingen op te sporen, de bewijzen ervan te verzamelen, daarvan kennis te geven aan de bevoegde overheden, de daders ervan te vatten, aan te houden en ter beschikking te stellen van de bevoegde overheid, op de wijze en in de vormen bepaald door de wet;
- 2° de personen in wier aanhouding door de wet wordt voorzien, op te sporen, te vatten, aan te houden en ter beschikking te stellen van de bevoegde overheden;
- 3° de voorwerpen waarvan de inbeslagneming voorgeschreven is, op te sporen, in beslag te nemen en ter beschikking te stellen van de bevoegde overheden;
- 4° het verslag van hun opdrachten en de inlichtingen die zij naar aanleiding ervan hebben ingewonnen aan de bevoegde overheden te bezorgen.”

Er dient ook gewezen te worden op artikel 40 van de wet op het Politieambt.

In het zogenaamde Salduz-arrest legde de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) de bijstand van de advocaat op vanaf het eerste politieverhoor¹⁰⁵. Op 13 augustus 2011 heeft de Belgische wetgever aan deze verplichting uitvoering gegeven door de uitvaardiging van een wet die een aantal nieuwe rechten in de strafprocedure invoerde voor iedere persoon die wordt verhoord en tevens een aantal specifieke rechten voor personen die van hun vrijheid worden beroofd¹⁰⁶.

De Salduz-wet die in werking is getreden op 1 januari 2012 voorziet bijgevolg in de nieuwigheid dat er een verplichte bijstand is van een advocaat vanaf het eerste politieverhoor voor bepaalde feiten volgens een systeem van vier categorieën¹⁰⁷.

¹⁰⁴ Wet van 5 augustus 1992, B.S. 22 december 1992.

¹⁰⁵ Het betreft een arrest van de Grote Kamer van het EHRM van 27 november 2008 in de zaak Salduz tegen Turkije. EHRM 27 november 2008 (Grote Kamer), nr. 36391/02, Salduz t. Turkije, § 55 “*que l'accès à un avocat soit consenti dès le premier interrogatoire d'un suspect par la police*”. De samenvattende eindconclusie in §62 bevat de kern van de problematiek: « *En résumé, même si le requérant a eu l'occasion de contester les preuves à charge à son procès en première instance puis en appel, l'impossibilité pour lui de se faire assister par un avocat alors qu'il se trouvait en garde à vue a irrémédiablement nui à ses droits de la défense* ». Dit principe werd verder uitgewerkt, verfijnd en gekaderd door het EHRM en dit in de bijna 90 daaropvolgende arresten.

¹⁰⁶ Wet 13 augustus 2011 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering en van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, om aan elkeen die wordt verhoord en aan elkeen wiens vrijheid wordt benomen rechten te verlenen, waaronder het recht om een advocaat te raadplegen en door hem te worden bijgestaan, B.S. 5 september 2011

¹⁰⁷ Het gaat om de volgende vier categorieën: 1° de slachtoffers en getuigen; 2° verdachten niet van hun vrijheid beroofd voor feiten minder dan een jaar en feiten verkeer; 3° verdachten niet van hun vrijheid beroofd voor feiten meer dan een jaar (met uitzondering van feiten verkeer); 4° verdachten wel van hun vrijheid beroofd voor feiten meer en minder dan een jaar en verkeer (zie de zogenaamde Salduz-trap).

Een onderscheid kan worden gemaakt tussen meerderjarige en minderjarige daders. Voor meerderjarige daders die misdrijven plegen (ten aanzien van minderjarige slachtoffers) zijn de algemene bepalingen van de Salduz-wet van toepassing meer bepaald een vertrouwelijk overleg met een advocaat voorafgaand aan het verhoor en de bijstand van een advocaat tijdens het verhoor. Hiervan kan de meerderjarige dader evenwel afstand doen. Tevens dienen bepaalde mededelingen te worden gedaan, voorafgaand en aan het begin van het verhoor¹⁰⁸.

De bepalingen van de Salduz-wet zijn ook van toepassing op minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd voor de leeftijd van achttien jaar. Een minderjarige dient immers dezelfde rechten te krijgen als een meerderjarige. Gelet op het vermoeden van kwetsbaarheid, dat samenhangt met de toestand van de minderjarigheid is het voor de minderjarige onmogelijk om op rechtsgeldige wijze afstand te doen van deze rechten. De minderjarige moet tevens steeds de bijkomende rechten krijgen waarin de wet op de jeugdbescherming voorziet. Een minderjarige dader heeft bijgevolg het recht op de mededelingen voorafgaand en aan het begin van het verhoor. Hij heeft daarnaast in de meeste gevallen recht op een vertrouwelijk overleg met zijn advocaat voorafgaand aan het verhoor en op de bijstand van een advocaat tijdens het verhoor.

Wat betreft de slachtoffers voorziet de Salduz-wet dat bepaalde mededelingen bij de aanvang van het verhoor worden gedaan. Een minderjarig slachtoffer (of getuige) heeft het recht dat dezelfde mededelingen worden gedaan als deze ten aanzien van meerderjarigen. Hierbij dient evenwel rekening gehouden te worden met de specifieke regels voorzien voor de audiovisuele opname van het verhoor van de minderjarige¹⁰⁹.

C. Toewijzing van onderzoeken inzake kindermishandeling

De ministeriële richtlijn van 20 februari 2002 regelt de taakverdeling, de samenwerking, de coördinatie en de integratie tussen de federale en de lokale politie inzake de opdrachten van gerechtelijke politie. Deze richtlijn bepaalt de criteria inzake de toewijzing van de onderzoeken en voorziet dat onderzoeken inzake kindermishandeling in principe worden toevertrouwd aan de lokale politie, onverminderd de gespecialiseerde bijstand die de federale politie moet leveren (bvb het verhoor van minderjarige slachtoffers en getuigen dat een gespecialiseerde onderzoeksdaad is die wordt behandeld in de ministeriële omzendbrief van 16 juli 2001 over de audiovisuele opname van het verhoor van minderjarige slachtoffers en getuigen van misdrijven).

Bovendien is de aanwijzing van de politiedienst die is belast met een welbepaald onderzoek nog steeds en altijd de bevoegdheid van de magistraat die het onderzoek leidt, waarbij de ministeriële richtlijn zich voegt naar de in artikels 28 ter en 56 § 3 van het Wetboek van Strafvordering voorziene principes¹¹⁰.

¹⁰⁸ Het gaat om de volgende mededelingen : De beknopte mededeling van feiten, mededeling van rechten (vragen en antwoorden in gebruikte bewoordingen, vragen opsporingshandeling, verklaringen als bewijs in rechte en het zwijgrecht light), toevoegen documenten, tolk voor anderstaligen, uren en personen bij verhoor, nalezen en verbeteren PV en kopie PV.

¹⁰⁹ Zie art. 47bis en 91bis e.v. Wetboek van Strafvordering en ministeriële richtlijn van 16 juli 2001 over de audiovisuele opname van het verhoor van minderjarige slachtoffers of getuigen van misdrijven en art. 112ter Wetboek van Strafvordering.

¹¹⁰ Omzendbrief COL 2/2002 van 13 maart 2002 van het College van procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep inzake de Ministeriële richtlijn van 20 februari 2002 tot regeling van de taakverdeling, de samenwerking, de coördinatie en de integratie tussen de lokale en de federale politie inzake de opdrachten van gerechtelijke politie; Ministeriële richtlijn van 16 juli 2001 over de audiovisuele opname van het verhoor van minderjarige slachtoffers of getuigen van misdrijven.

In overeenstemming met de ministeriële omzendbrief van 16 juli 2001 over de audiovisuele opname van het verhoor van minderjarige slachtoffers en getuigen van misdrijven zijn er in de verschillende gerechtelijke arrondissementen lokalen ingericht die aan de vooropgestelde technische eisen voldoen en zijn er politieambtenaren van de lokale en federale politie opgeleid met het oog op het audiovisueel verhoren van minderjarige slachtoffers en getuigen van misdrijven (netwerk audiovisueel verhoor minderjarigen).

2.2. Politiële slachtofferbejegening

Slachtofferbejegening is één van de essentiële taken van politiediensten. Dit gegeven wordt onderstreept door het inschrijven ervan in art. 46 WPA en art. 123 WGP.

Iedere politieambtenaar treedt vaak als eerste persoon in contact met het slachtoffer en hij of zij heeft de verplichting om in te staan voor een adequate opvang, een correct en respectvol onthaal en het verstrekken van een goede basisinformatie¹¹¹. Om deze opdracht te verzekeren beschikt de politiezone over een gespecialiseerde politionele slachtofferbejegenaar¹¹². De politie houdt zich echter niet bezig met psychosociale of therapeutische hulpverlening, maar verwijst hiervoor door naar de centra die erkend zijn door de gemeenschappen.

De politiële slachtofferbejegening is onder meer gericht naar:

- slachtoffers van misdaden of wanbedrijven en hun na(ast)bestaanden;
- nabestaanden van personen die in verdachte omstandigheden overleden zijn, en waardoor als gevolg hiervan een strafdossier is geopend.

Op het niveau van de dienst politionele slachtofferbejegening wordt ook gezorgd voor de sensibilisatie en permanente vorming van personeelsleden. De dienst slachtofferbejegening bestaat uit één of meerdere gespecialiseerde medewerkers, zowel op niveau van de lokale als van de federale politie, die de personeelsleden bijstaan en adviseren. De federale politie beschikt over maatschappelijk assistenten op niveau van de gerechtelijk arrondissementen, die een punctuele steun kunnen leveren aan de politiezones¹¹³.

De opdrachten die de politiediensten moeten vervullen inzake slachtofferbejegening zijn divers. Deze werden verder uitgewerkt in de ministeriële omzendbrief GPI 58 van 4 mei 2007 betreffende politionele slachtofferbejegening in de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus.

Op het niveau van de korpsleiding en bij de operationele eenheden van de federale

¹¹¹ Artikel 46 van de wet op het Politieambt van 5 augustus 1992, B.S. 22 december 1992;

OOP15ter van 9 juli 1999 betreffende politiële slachtofferbejegening, B.S. 21 augustus 1999;

Ontwerp omzendbrief betreffende slachtofferbejegening in de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus, 3; Wet van 11 april 1999 houdende goedkeuring van het samenwerkingsakkoord tussen de Staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake slachtofferzorg, B.S.13 juli 1999, Decreet van 15 december 1998 houdende goedkeuring van het samenwerkingsakkoord van 7 april 1998 tussen de Staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake slachtofferzorg, B.S.13 juli 1999.

¹¹² Koninklijk besluit van 17 september 2001 tot vaststelling van de organisatie- en werkingsnormen van de lokale politie teneinde een gelijkwaardige minimale dienstverlening aan de bevolking te verzekeren (B.S. 12 oktober 2001).

¹¹³ Deze maatschappelijk assistenten zijn ondergebracht bij de arrondissementele diensten van de Directeur Coördinator van de Federale Politie (Coördinatie en Steundienst (CSD)).

politie stelt deze omzendbrief voor een beleid inzake slachtofferbejegening te ontwikkelen. Dit omvat onder meer het uitbouwen van samenwerkingsverbanden met de andere actoren in de slachtofferzorg. In elk gerechtelijk arrondissement is er een arrondissementele raad voor slachtofferbeleid, die het beleid naar een integrale slachtofferzorg moet bepalen en coördineren. Een vertegenwoordiger van de politiediensten, eventueel samen met een vertegenwoordiger van de dienst slachtofferbejegening, neemt hieraan deel¹¹⁴.

Op het niveau van de politieambtenaar moet er ook bijstand aan slachtoffers worden verleend. Hierbij gaat bijzondere aandacht uit naar de opvang, praktische bijstand, informatieverstrekking, het opstellen van een proces-verbaal en verwijzing.

Opvang: dit wil zeggen luisterbereidheid, hetgeen actief luisteren en een begrijpende, geduldige houding impliceert (bvb.: vermijden dat het slachtoffer van de ene naar de andere doorgestuurd wordt, niet minimaliseren van de feiten, uitleggen waarom bepaalde vragen gesteld worden...).

Hulpverlening aan vrouwen en kinderen die het slachtoffer zijn van fysiek of seksueel geweld vraagt een speciale benadering.

Praktische bijstand is prioritair in crisissituaties: bvb. het verwittigen van een familielid, zorgen voor vervoer... Daarnaast moet de politieambtenaar ook nagaan of het slachtoffer een verblijfplaats heeft of indien nodig het slachtoffer met een vluchthuis of opvangcentrum in contact moet worden gebracht.

Informatieverstrekking en verwijzing: zij moeten de nodige informatie krijgen zodat zij het dossier verder kunnen opvolgen. Deze basisinformatie omvat de gegevens van de politiedienst die het proces-verbaal opstelt, nummer en datum van proces-verbaal, attest van klachtneerlegging, uitleg over de hoedanigheid van benadeelde persoon, onderzoeksverrichtingen, gerechtelijke procedure, burgerlijke partijstelling...¹¹⁵.

Indien een minderjarige slachtoffer is van mishandeling of van seksueel misbruik binnen het gezin, moet de politieambtenaar de minderjarige verwijzen naar een vertrouwenscentrum kindermishandeling. Dit aanbod tot verwijzing van het minderjarig slachtoffer wordt in het proces-verbaal vermeld, dat opgesteld wordt bij de vaststelling of de verklaring. De beslissing van de minderjarige zelf wordt niet vermeld in het proces-verbaal¹¹⁶.

Indien een slachtoffer nood heeft aan een onmiddellijke residentiële opvang, dient dit te gebeuren via een melding aan het parket. Het parket kan desgevallend doorverwijzen naar het CBJ, of een vordering instellen bij de jeugdrechter voor het nemen van hoogdringende maatregelen.

3. Gerechtelijke overheden

¹¹⁴ Art 11 wet van 11 april 1999 houdende de goedkeuring van het samenwerkingsakkoord tussen de Staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake slachtofferzorg.

¹¹⁵ Omzendbrief GPI 58 van 4 mei 2007 betreffende politionele slachtofferbejegening in de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveau's, B.S. 5 juni 2007.

¹¹⁶ Omzendbrief GPI 58 van 4 mei 2007 betreffende politionele slachtofferbejegening in de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveau's, B.S. 5 juni 2007.

3.1. Algemene verplichting ten aanzien van de slachtoffers

Artikel 3bis, eerste en tweede lid, van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering legt een algemene verplichting op aan elkeen die beroepshalve in het kader van de strafprocedure tussenkomt om slachtoffers zorgvuldig en correct te bejegenen:

"Slachtoffers van misdrijven en hun verwanten dienen zorgvuldig en correct te worden bejegend, in het bijzonder door terbeschikkingstelling van de nodige informatie en, in voorkomend geval, het bewerkstelligen van contact met de gespecialiseerde diensten en met name met de justitieassistenten.

Slachtoffers ontvangen met name de nodige informatie over de nadere regels voor de burgerlijke partijstelling en de verklaring van benadeelde persoon."

Deze bepaling moet een leidraad vormen voor het handelen van de gerechtelijke overheden.

3.2. Op het niveau van het gerechtelijke arrondissement

A. Het openbaar ministerie.

Elke procureur des Konings wijst een parketmagistraat belast met jeugdzaken aan, die (beleidsmatig) verantwoordelijk is voor de problematiek van kindermishandeling (protectioneel t.a.v. het minderjarige slachtoffer en de minderjarige verdachte/dader) en wijst tevens een parketmagistraat aan die verantwoordelijk is voor de strafrechtelijke aanpak van de kindermishandeling (vervolgving van meerderjarige verdachte/dader). Het is bij voorkeur de parketmagistraat belast met jeugdzaken die aangeduid wordt als referentiemagistraat kindermishandeling. Hij is het, die voor de hulpverleners en de politieambtenaren een aanspreekpunt moet zijn. De parketcriminologen "jeugd en gezin" zullen hem/haar terzijde staan voor de noodzakelijke communicatie en het overleg met zijn collega, belast met de strafrechtelijke aanpak van kindermishandeling. Dit, voor zover de twee taken niet aan één en dezelfde magistraat zijn toebedeeld, wat in bepaalde gerechtelijke arrondissementen om redenen van organisatie en efficiëntie als aangewezen voorkomt.

Elke procureur des Konings zal de coördinaten van deze magistraat meedelen aan de Procureur-generaal van zijn ressort, aan de politiediensten van het arrondissement en aan de netwerken rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp, crisishulp en andere aanverwante sectoren binnen de hulpverlening.

De procureur des Konings moet er eveneens voor zorgen dat de referentiemagistraat kindermishandeling aan de magistraten met dienst van zijn parket de noodzakelijke informatie bezorgt opdat zij in staat zouden zijn, van zodra zij in kennis zijn gesteld van een geval van kindermishandeling, alle vereiste en dringende maatregelen te nemen en het beheer van het dossier waar te nemen tot hij het zelf kan behandelen.

Het is de specifieke opdracht van deze referentiemagistraat er voor te waken dat:

- de primaire veiligheid van het kindslachtoffer steeds wordt gewaarborgd;
- de bewijsgaring en de waarheidsvinding snel en op een correcte manier verloopt (bvb. gebruik van de Seksuele Agressie Set, belang van het audiovisueel verhoor,..);
- er geen bewijskrachtige gegevens verloren gaan.

De parketmagistraat belast met jeugdzaken kan tegelijk of daarnaast de nodige vorderingen nemen opdat, waar noodzakelijk, overeenkomstig de gecoördineerde decreten, door de jeugdrechtbank beschermende maatregelen ten aanzien van het minderjarig slachtoffer kunnen genomen worden¹¹⁷.

B. Optreden van de onderzoeksrechter

In een aantal gevallen wordt het strafonderzoek geleid door een onderzoeksrechter. Men spreekt dan van een gerechtelijk onderzoek¹¹⁸.

Artikel 56, §1, van het Wetboek van Strafvordering geeft een algemene taakomschrijving van de onderzoeksrechter die als volgt luidt:

"§ 1. De onderzoeksrechter draagt de verantwoordelijkheid voor het gerechtelijk onderzoek dat zowel à charge als à décharge wordt gevoerd. Hij waakt voor de wettigheid van de bewijsmiddelen en de loyaleit waarmee ze worden verzameld.

Hij mag zelf de handelingen verrichten die behoren tot de gerechtelijke politie, het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek.

De onderzoeksrechter heeft in de uitoefening van zijn ambtsverrichtingen het recht om het optreden van de openbare macht rechtstreeks te vorderen.

Hij beslist of het noodzakelijk is dwang te gebruiken of inbreuk te maken op de individuele rechten en vrijheden.

Wanneer hij in de loop van een gerechtelijk onderzoek feiten ontdekt die een misdaad of een wanbedrijf kunnen uitmaken dat bij hem niet is aangebracht, stelt hij de procureur des Konings hiervan onmiddellijk in kennis."

¹¹⁷ Decreet van de Vlaamse Raad inzake bijzondere jeugdbijstand van 7 maart 2008.

¹¹⁸ Het gerechtelijk onderzoek wordt in artikel 55 van het Wetboek van Strafvordering omschreven als: "Het geheel van de handelingen die ertoe strekken daders van misdrijven op te sporen, de bewijzen te verzamelen en de maatregelen te nemen die de rechtscolleges in staat moeten stellen met kennis van zaken uitspraak te doen." De onderzoeksrechter moet de waarheid achterhalen en hij moet hierbij zoeken zowel naar bewijzen ten laste als ten onlaste.

De onderzoeksrechter kan dus als rechter geen zaken bij zichzelf aanhangig maken (met uitzondering in het geval van betrapting op heterdaad) en moet dus worden gevat. Dit kan op verschillende manieren gebeuren:

- in het kader van een zogenaamde mini – instructie;
- door een vordering tot gerechtelijk onderzoek van de Procureur des Konings (het betreft meestal complexere zaken of zaken voor dewelke specifieke ingrijpende maatregelen noodzakelijk zijn die enkel door de onderzoeksrechter kunnen worden bevolen, zie verder);
- door een klacht met burgerlijke partijstelling van het slachtoffer;
- ingeval van een betrapting op heterdaad.

De tussenkomst van de onderzoeksrechter is noodzakelijk vanaf het moment dat er onderzoeksdaden moeten worden gesteld die zo ingrijpend zijn dat ze kunnen ingaan tegen de fundamentele mensenrechten zoals:

- het afleveren van een bevel tot aanhouding (voorlopige hechtenis);
- het verrichten van een huiszoeking (met uitzondering van de betrapting op heterdaad van wanbedrijven of misdaden waarvoor ook het parket tot huiszoeking kan overgaan);
- het bevelen van een onderzoek aan het lichaam tijdens het gerechtelijk onderzoek;
- het toestaan van een volledige anonieme getuigenis;
- opdrachten in bijzondere en andere opsporingsmethoden.

C. Optreden van de jeugdrechter

- ten aanzien van het slachtoffer:

De jeugdrechtbank neemt, op vordering van de parketmagistraat belast met jeugdzaken, kennis van de problematische opvoedingssituatie en zal, waar noodzakelijk, de nodige maatregelen opleggen die nodig zijn om het kind te beschermen en die voorzien zijn in het decreet inzake de bijzondere jeugdbijstand van 7 maart 2008.

- ten aanzien van de minderjarige verdachte:

De deskundige benadering van de hulp aan en de (re-)integratie van de minderjarige verdachte/pleger van kindermishandeling blijft een centraal gegeven van de gewijzigde jeugdbeschermingwet¹¹⁹.

- ten aanzien van de volwassen dader:

De jeugdrechtbank kan de ouder, die veroordeeld is wegens enig feit, gepleegd op of met behulp van zijn kind of die door slechte behandeling, misbruik van gezag, kennelijk slecht gedrag of erge nalatigheid, de gezondheid, de veiligheid of de zedelijkheid van zijn kind in gevaar brengt, uit het ouderlijk gezag ontzetten.

¹¹⁹. Wet van 13 juni 2006 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade (B.S. 19 juli 2006).

IV. De betrokken diensten/hulpverleners die toegang krijgen tot het pilootproject "Protocol van Moed" te Antwerpen

1. Integrale Jeugdhulp Antwerpen

- *het Algemeen Welzijnswerk*
- *de voorzieningen Bijzondere Jeugdbijstand/Comité Bijzondere Jeugdzorg*
- *de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg*
- *de Centra voor Integrale Gezinszorg*
- *de Centra voor Leerlingenbegeleiding*
- *Kind en Gezin*
 - *Preventieve Zorg*
 - *Vertrouwenscentrum Kindermishandeling*
 - *Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning*
- *het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap*

2. Parket van de procureur des Konings

3. Lokale Politie

4. Sociale Dienst Jeugdrechtbank Antwerpen

5. Ziekenhuizen- en huisartsen en therapeuten

V. Draaiboek “Protocol van Moed”

Het draaiboek geeft aan in welke situaties, onder welke voorwaarden en op welke wijze een melding, een risico-inschatting of een casusoverleg inzake (zowel intra als extrafamiliale) kindermishandeling tussen de hulpverleningssector en justitiële sector (procureur des Konings) mogelijk is. Het gaat expliciet over minderjarigen, personen met het statuut van verlengde minderjarigheid vallen bijgevolg buiten het opzet van dit draaiboek.

Bij de hervorming van de art. 458 bis SW. werd er ook voorzien in een uitbreiding tot een “persoon die kwetsbaar is ten gevolge van zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid”. Mishandeling ten aanzien van meerderjarige personen in deze situaties vallen buiten het opzet van dit draaiboek.

In hoofdstuk I definiëring werden de concepten intra- en extrafamiliale kindermishandeling gedefinieerd.

Een speciale situatie wordt echter gevormd door “pleegouders”. Het is aan de hulpverlener om geval per geval te bepalen of hij deze situatie aanpakt als intra- of als extrafamiliale kindermishandeling. Om een keuze te maken kan de affectieve duurzaamheid van de relatie tussen de pleegouders en het kind en/of het opvolgen van het pleeggezin door een pleeggezinnendienst als leidraad worden gebruikt. Het bestaan van een affectieve duurzame relatie tussen de pleegouders en het kind zal eerder aanleiding geven tot de aanpak zoals beschreven bij intrafamiliale kindermishandeling. Gaat het om een (kortdurende) plaatsing in een pleeggezin dat opgevolgd wordt door een pleeggezinnendienst, dan is een aanpak zoals beschreven bij extrafamiliale kindermishandeling eerder aangewezen.

1. Intrafamiliale kindermishandeling

Vooraleer over te gaan tot de uitwerking van de verschillende situaties twee voorafgaandelijke opmerkingen:

- ✚ Vooraleer de hulpverlener overgaat tot een melding of de vraag stelt tot een overleg met de referentiemagistraat kindermishandeling, dient de hulpverlener zelf de nodige stappen binnen de hulpverlening gezet te hebben. D.w.z. indien hijzelf niet in staat is aan de slag te gaan met een situatie van kindermishandeling, zal hij de expertise voorhanden binnen de eigen voorziening, de aanwezigheid en inzetbaarheid van expertise van andere sectoren (in het netwerk jeugdhulp) nagaan en inschakelen. In geval van een crisissituatie kan crisishulp worden ingezet en gecontinueerd zo lang er sprake is van vrijwilligheid.

In moeilijke situaties kan de hulpverlener zelf aanklappende hulp verlenen of kan een partner binnen het netwerk deze aanklappende hulpverlening geven.

De hulpverlener kan zich steeds richten tot het CBJ, dat de bevoegdheid heeft om kennis te nemen van problematische opvoedingssituaties of tot het VK, gespecialiseerd aanspreekpunt voor kindermishandeling.

Indien, volgens de inschatting van de hulpverlener, vrijwillige hulpverlening niet (meer) mogelijk is, maar wel als noodzakelijk wordt ervaren en/of de primaire voorwaarde om te handelen, nl. de veiligheid van het kind niet (langer) kan gewaarborgd worden, pas dan kan over gegaan worden tot een melding of een aanvraag tot overleg.

- ✚ In principe worden de cliënt (kind) en het cliëntsysteem (ouders) steeds geïnformeerd.

Volgens art. 11§1 van het decreet rechtspositie heeft het kind recht geïnformeerd te worden over de jeugdhulp en alles dat daarmee verband houdt.

In het kader van dit draaiboek wordt het kind geïnformeerd over de melding en het overleg conform het begrip “sociaal agogische exceptie” van het decreet rechtspositie (art.11 § 2). Op de informatieplicht aan het kind voorziet het decreet rechtspositie een uitzondering. Als er kan aangetoond worden dat het in het belang van het kind is om een deel van de informatie niet mee te delen, kan het meedelen van de informatie uitgesteld worden. Het decreet rechtspositie voorziet niet in een sluitende definitie van het belang van het kind. Dit is ook niet wenselijk, het belang van het kind moet immers steeds opnieuw bepaald worden in functie van de concrete situatie.

Het cliëntsysteem (ouders) wordt eveneens geïnformeerd na beoordeling van de situatie.

De voorwaarde tot informeren is dat de veiligheid van het kind hierdoor niet in het gedrang wordt gebracht.

1.1. Vertrekpunt hulpverleningssector

I. Melding van een acute situatie

Hulpverleners melden een situatie van kindermishandeling waarvoor een dringend ingrijpen noodzakelijk is (“hoogdringende zaken van kindermishandeling”), binnen het kader van art. 458bis Sw of binnen het kader van noodtoestand.

a. Situatieschets

Een dringend ingrijpen bij een situatie van kindermishandeling blijkt noodzakelijk. Na melding aan de procureur des Konings, meer bepaald aan de jeugdmagistraat van dienst, zal deze de noodzakelijke stappen zetten en kan hij een dringende POS-vordering bij de jeugdrechter nemen. In dergelijk geval is een optreden van de jeugdrechter de eerste prioriteit.

b. Wie meldt ?

Op basis van **art. 458bis SW.** kan elke hulpverlener, arts, verpleegkundige, ... de stap zetten naar de procureur des Konings indien aan de voorwaarden voldaan is. In praktijk blijkt dat hulpverleners vaak eerst naar het VK stappen, vooraleer melding wordt gedaan aan het parket (door de hulpverlener zelf of door het VK).

Zowel voor melding in het kader van **noodtoestand**, als in het kader van **458bis SW.**, kan de vraag worden gesteld of elke individuele hulpverlener deze verantwoordelijkheid kan en wil opnemen. Als de hulpverlener zelf meldt, is voorafgaand overleg met collega's of overste aangewezen. Art. 458bis SW. stelt uitdrukkelijk als voorwaarde dat de drager van het beroepsgeheim de integriteit van de betrokken minderjarige niet zelf *of met behulp van anderen* kan beschermen. Deze idee van samenwerking, van zoeken naar een adequaat antwoord binnen de hulpverlening, komt ook tot uiting in art. 3 §1 decreet integrale jeugdhulp. Dit artikel stelt: "*Integrale jeugdhulp beoogt de ontplooiingskansen van minderjarigen, hun ouders, hun opvoedingsverantwoordelijken en de betrokken personen uit hun leefomgeving te vrijwaren en hun welzijn en gezondheid te bevorderen. Ze draagt bij tot een zo volledig mogelijke integratie van minderjarigen in de maatschappij. Ze beoogt, door sector-overschrijdende samenwerking tussen jeugdhulp-aanbieders en intersectorale afstemming van het jeugdhulpaanbod, aan die personen een continuüm van jeugdhulp aan te bieden als antwoord op een jeugdhulpvraag of een jeugdhulpbehoefte.*"

Dit alles geldt uiteraard onder de voorwaarde dat dit de procedure niet rekt, het doel is en blijft om snel en adequaat in te grijpen in situaties van kindermishandeling.

c. Aan wie wordt er gemeld?

Ingeval van melding op basis van **art. 458bis SW.**¹²⁰ is melding *enkel* mogelijk aan de *procureur des Konings, meer bepaald aan de jeugdmagistraat van dienst*. Er kan niet worden gemeld aan de onderzoeksrechter of bij de politiediensten.

Ingeval van melding in het kader van **noodtoestand**, is er geen specifieke bepaling aan wie de melding dient te gebeuren. In het kader van dit proefproject, wordt afgesproken dat melding in dit geval ook aan de procureur des Konings meer bepaald aan de jeugdmagistraat van dienst, dient te gebeuren.

¹²⁰ Voor de volledige theoretische uitwerking rond art. 458bis SW., zie punt 6.3.

d. Wanneer wordt er gemeld?

Voor **art. 458bis SW.** is dit duidelijk in de wet bepaald: Indien er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige en de hulpverlener zelf (of samen met andere hulpverleners) deze integriteit niet meer kan waarborgen.

Naast de voorwaarden van een ernstig en dreigend gevaar en het niet kunnen waarborgen van de integriteit van de minderjarige zijn de wettelijk bepaalde voorwaarden voor de toepassing van art. 458bis SW. de volgende:

- de aangifte heeft betrekking op specifieke misdrijven die de minderjarige bedreigen;
- het slachtoffer is een minderjarige;
- aangifte gebeurt bij de procureur des Konings.

In geval van **noodtoestand**, kan worden gemeld indien alle middelen van de (vrijwillige) hulpverlening zijn uitgeput en de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige niet kan worden gegarandeerd. Er moet een actueel, zeker en ernstig gevaar bestaan voor de psychische en/of fysieke integriteit van het kind. Vervolgens moet het doorbreken van het beroepsgeheim redelijkerwijze de enige mogelijkheid zijn om de integriteit van het kind te vrijwaren (deze voorwaarde moet worden beoordeeld op het ogenblik van de melding, rekening houdend met de informatie die de geheimplichtige op dat moment had). Tot slot moet er een belangenafweging worden gemaakt tussen de verschillende rechtsgoederen, te weten de integriteit van het kind en het beroepsgeheim. De integriteit van het kind primeert op het beroepsgeheim.

e. Hoe wordt er gemeld?

Voor elke melding dient een gestandaardiseerde fax aan de procureur des Konings, meer bepaald aan de jeugdmagistraat van dienst, te worden gericht.

Uit praktische overwegingen dient steeds de jeugdmagistraat van dienst voorafgaandelijk telefonisch te worden verwittigd dat een fax zal worden overgemaakt.

f. Wat wordt er vermeld op de meldingsfax?

- Afzender/dienst
- Naam van het kind indien het gekend is of milieu waarin het verblijft;
- Geboortedatum van het kind (kan belangrijk zijn bij het zoeken naar een eventuele opvangplaats);
- Adres van het kind (waar hij/zij verblijft, dit is niet noodzakelijk zijn domicilieadres);
- Welke vorm van mishandeling/de feiten, eventueel beperkt tot fysieke, seksuele mishandeling, verwaarlozing, (opgelet: het gaat NIET om het

aanmelden van een verdachte);

- Wat is het gevaar voor het kind? Gevaarsituatie binnen en/of buiten het gezin;
- Verzoek om een dringend ingrijpen van het parket (+ waarom, omwille van welke elementen? Bijzondere kwetsbaarheid van het kind, specifieke problemen in het gezin?);
- Aanwezigheid van andere kinderen (die ook een risico op mishandeling lopen);
- De naam van de vermoedelijke pleger wordt alleen toegevoegd wanneer het gaat om een minderjarige verdachte en er ten aanzien van deze minderjarige ook beschermingsmaatregelen dienen genomen te worden.

Een modelformulier is in bijlage beschikbaar.

g. Intentie melding

De intentie van de melding is het garanderen van de veiligheid van het kind en is niet het vervolgen van de dader.

De melding gebeurt daarom aan de jeugdmagistraat van dienst zodat deze de noodzakelijke stappen kan zetten en desgevallend een dringende POS-vordering bij de jeugdrechter kan nemen om de nodige hulpverlening tot stand te brengen. Dit is ook belangrijk in het licht van de informatie die wordt gegeven/gedeeld.

Dit belet niet dat het parket autonoom kan beslissen om een onderzoek naar de verdachte op te starten.

h. Ontvangstmelding

De jeugdmagistraat geeft onmiddellijk een ontvangstmelding aan de afzender van de fax¹²¹.

i. Cliënt informeren/Telefonisch contact

Bij het voorafgaandelijk telefonisch contact is het aangewezen dat de jeugdmagistraat van dienst met de melder de nodige afspraken maakt over door wie en wanneer het kind en het cliëntsysteem (ouders) zullen ingelicht worden over de melding aan het parket.

Informatie ten aanzien van het kind is wenselijk om te duiden wat er zal gebeuren, bv. verhoor door een politieagent,....

Het cliëntsysteem wordt, zo snel mogelijk, over de melding geïnformeerd voor zover deze informatie de veiligheid van het kind niet in gevaar brengt.

¹²¹ Er wordt hiervoor een standaardfax opgesteld.

j. Feedback

Gelet op het dringende karakter van de melding vindt er geen casusoverleg plaats, niettemin zal overleg gepleegd worden betreffende deze meldingen op het "structureel overleg kindermishandeling"¹²².

In dit kader zal om de zes maanden feedback gegeven worden betreffende de richtingen die aan de gemelde dossiers werden gegeven. Hierbij worden noch de namen, noch details van de dossiers vermeld. Doel van het feedbackmoment is deskundigheidsbevordering. De parketcriminoloog jeugd en gezin zal de meldingen gedurende de zes maanden inventariseren, verwerken in een rapport en hierover rapporteren.

k. Evaluatie

In het kader van dit proefproject zullen de meldingen op basis van een registratiemodel worden bijgehouden. Deze registratie heeft een dubbel doel: het vormt de basis voor de rapportering van de parketcriminoloog voor het feedbackmoment en heeft een evaluatief doel. De registratie gebeurt anoniem.

Uit de rapportage moet duidelijk naar voren komen wat de feiten zijn waarvoor gemeld wordt, de motivatie om te melden, de gevaarsituatie voor het kind.

II. Melding van een niet onmiddellijk acute situatie

Hulpverleners vragen een overleg aan de procureur des Konings/referentiemagistraat kindermishandeling om na te gaan welke vorm van hulpverlening (vrijwillige of gerechtelijke) er in een specifieke situatie het meest aangewezen is.

a. Situatieschets

Het gaat om situaties van kindermishandeling die vastgelopen zijn. Verschillende pistes binnen de hulpverlening werden doorlopen, maar een doorbraak blijft uit. Het gaat onder andere om chronische situaties die acuut worden. In de Memorie van Toelichting van de wet op de strafrechtelijke bescherming van de minderjarigen wordt hierover het volgende gezegd: *Zo kan een drager van het beroepsgeheim geconfronteerd worden met een zekere situatie van kindermishandeling op één bepaald ogenblik, waaraan niet onmiddellijk de begrippen dreigend en ernstig kunnen worden aangekoppeld, maar die over een zekere periode blijft aanslepen en waarbij er sprake is van geen of een ontoereikende vooruitgang binnen de vrijwillige hulpverlening. De drager van het beroepsgeheim kan, na grondige evaluatie van de situatie, de mening toegedaan zijn dat omwille van het aanslepend karakter van de situatie, deze een dreigend en ernstig karakter krijgt, zodat hij*

¹²² Het betreft hier het structureel overleg (subgroep kindermishandeling) zoals voorzien in het protocol kindermishandeling justitie - welzijn van 30 maart 2010.

meent van het spreekrecht gebruik te moeten maken, juist om die negatieve spiraal te doorbreken¹²³.

Rekening houdend met de voorafgaandelijke opmerking is het aangewezen dat er een afstemming gebeurt binnen de hulpverleningssector. Een overleg tussen de partners binnen de hulpverlening gaat, indien mogelijk, aan de vraag tot overleg met de referentiemagistraat kindermishandeling vooraf. De deelnemers aan het overleg beslissen of er nog mogelijkheden zijn binnen de vrijwillige hulpverlening dan wel of een overleg met de referentiemagistraat kindermishandeling aangewezen is.

Het overleg binnen de hulpverleningssector is ook belangrijk opdat de hulpverlener die aan het overleg met de referentiemagistraat kindermishandeling deelneemt met een mandaat en voldoende geïnformeerd zou kunnen deelnemen.

Indien dergelijk overleg tussen de partners binnen de hulpverleningssector niet mogelijk is, moet er minstens een consult gevraagd worden bij het CBJ of het VK. Het is aan het CBJ of het VK zelf om te bepalen of de situatie eventueel door hen wordt opgenomen of niet.

b. Finaliteit van het overleg met de referentiemagistraat kindermishandeling

Het overleg met de referentiemagistraat kindermishandeling heeft tot doel de mogelijkheden af te toetsen met betrekking tot concrete dossiers. In een overleg tussen hulpverlening en de referentiemagistraat kindermishandeling zal worden nagegaan of een bepaalde situatie van kindermishandeling toch nog in de vrijwillige hulpverlening kan worden aangepakt dan wel of gerechtelijke hulpverlening zich opdringt.

De meerwaarde van het overleg wordt gevormd door het feit dat in een gezamenlijk overleg niet alleen vanuit een hulpverleningskader, maar ook vanuit een justitieel kader een inschatting kan gemaakt worden van de globale situatie en specifiek:

- van de bereidheid/mogelijkheid van de ouders om hulp te aanvaarden,
- van de situationele aspecten van het gezin,
- van de dreigende aantasting van de integriteit van het kind.

Hierbij dient prioritair aandacht geschonken te worden aan de veiligheid van het kind en het tot stand brengen van de noodzakelijke hulp.

c. Informatie aan het kind en het cliëntsysteem

Het is de hulpverlener die een overleg met de referentiemagistraat kindermishandeling aanvraagt, die na beoordeling van de situatie, het cliëntsysteem (de ouders) hierover informeert.

Het kind wordt geïnformeerd over dit overleg conform het begrip "sociaal agogische exceptie" van het decreet rechtspositie (art.11 § 2). Voor meer uitleg zie voorafgaandelijke opmerking.

De informatie wordt verschaft op voorwaarde dat de veiligheid van het kind hierdoor niet in het gedrang wordt gebracht.

¹²³ Parl. St Senaat 1999-2000, nr. 280/2, 3.

d. Wie vraagt het overleg met de referentiemagistraat kindermishandeling?

De hulpverleners die een situatie van kindermishandeling overwegen te melden aan de procureurs des Konings/referentiemagistraat kindermishandeling vragen het overleg aan.

e. Wie organiseert het overleg?

Het overleg zal worden georganiseerd door de procureur des Konings/referentiemagistraat kindermishandeling.

Het voorzitterschap wordt waargenomen door de referentiemagistraat kindermishandeling, bijgestaan door de parketcriminoloog jeugd en gezin. Indien de referentiemagistraat kindermishandeling niet aanwezig kan zijn, kan hij of zij zich laten vervangen door een andere jeugdmagistraat.

f. Wie is er aanwezig?

- Procureur des Konings/referentiemagistraat kindermishandeling/jeugdmagistraat
- Parketcriminoloog jeugd en gezin
- Hulpverleners die het overleg vragen/potentiële melder/of vervanger
- Vertrouwenscentrum Kindermishandeling als expert, in een adviserende functie
- Comité Bijzondere Jeugdzorg als expert, in een adviserende functie

Binnen het CBJ en het VK zal een vaste persoon vrijgesteld worden om als expert op te treden in dit overleg.

De cliënten, kind en/of de ouders, zijn **niet aanwezig** bij het overleg.

g. Overlegmoment

Er zal een vast, maandelijks overlegmoment worden voorzien (nader te bepalen). De leden van het overleg zullen dit moment blokkeren in hun agenda. Als er geen situaties worden aangemeld voor het overleg, wordt dit geannuleerd.

Ten laatste een week voor het overlegmoment wordt aan de referentiemagistraat kindermishandeling door de hulpverleners die een casus wensen te bespreken naam en adres van het desbetreffende kind overgemaakt. Een modelformulier is in bijlage beschikbaar.

Voor het overleg zal de Procureur des Konings/referentiemagistraat kindermishandeling informeren bij de bevoegde politiedienst of zij nog informatie hebben (vb. kort verslag) betreffende het gezin.

h. Bepaling wat er meegedeeld wordt aan essentiële en noodzakelijke elementen

Essentieel gaat het om:

“Wat op *dit* moment en in *deze* situatie noodzakelijk is voor de veiligheid van *dit* of deze kind(eren)”. Dit zijn alle gegevens, die de parketmagistraat en de vertegenwoordigers van het VK en het CBJ nodig hebben om een beoordeling van de situatie te kunnen maken.

Het lijkt dan ook noodzakelijk te weten wat de problematiek is, over welke vorm van kindermishandeling het gaat. Welke stappen al werden gezet door de hulpverlening (m.a.w. zijn er echt geen mogelijkheden meer binnen de vrijwillige hulpverlening?). Waarom een melding op dat moment wordt overwogen.

i. Resultaat van het overleg

De leden kunnen aan het einde van het overleg aangeven welke richting zij aan het dossier wensen te geven, een melding bij het parket, of een verdere vrijwillige hulpverlening. Hierover wordt in gezamenlijk overleg beslist. Er wordt gestreefd naar consensus in het belang van het kind waarbij de doelstelling van dit project voor ogen dient gehouden te worden.

Bij beslissing tot een melding bij het parket, stuurt de aanmelder daartoe een gestandaardiseerde fax, zoals besproken onder **punt 1, 1.1, l, e en f**.

Wordt daarentegen beslist om het dossier nog in de vrijwillige hulpverlening te laten, dan neemt de aanmelder het dossier terug op.

Indien er geen consensus wordt bereikt, behoudt de aanmelder zijn verantwoordelijkheid.

Tijdens het overleg wordt er bepaald wat wel en niet als feedback zal gecommuniceerd worden aan het cliëntsysteem en de andere betrokken hulpverleners.

j. Evaluatie

In het kader van dit proefproject zullen de feiten, eindbeslissing en de motivering ervan in een verslag worden opgenomen, teneinde een evaluatie van het project mogelijk te maken. Deze rapportering gebeurt anoniem en wordt louter bijgehouden in functie van de evaluatie van het pilootproject. Het verslag zal dus niet worden meegegeven aan de betrokkenen.

Uit de rapportage moet duidelijk naar voren komen in hoeveel gevallen het tot een effectieve melding komt, in welke gevallen er toch nog beslist wordt om verder te gaan binnen de vrijwillige hulpverlening en in hoeveel van de gevallen er geen consensus werd bereikt.

Voor de evaluatie zal een registratiemodel worden opgesteld en gebruikt.

III. Risico-inschatting

Uitzonderlijke situatie waarbij het CBJ en het VK omwille van een risico-inschatting bij de opstart van vrijwillige hulpverlening navraag kunnen doen bij het parket

a. Situatieschets

Een situatie van kindermishandeling wordt aangemeld op het VK of wordt bekend bij het CBJ.

Gelet op de omstandigheden van de situatie rijzen er vragen omtrent de mogelijkheid/opportunititeit tot opstart van vrijwillige hulpverlening.

De risico-inschatting uitgevoerd door het VK of het CBJ vereist ook een navraag bij het parket om na te gaan of de betrokken personen gekend zijn.

b. Finaliteit van de navraag

De toetsing bij de gerechtelijke overheden of betrokken personen gekend zijn bij het parket omwille van de voor dit project relevante feiten (kindermishandeling/verwaarlozing/misbruik) zal toelaten om een indicatie te krijgen of het milieu van het kind voldoende veilig is om vrijwillige hulpverlening op te starten.

c. Wie mag omwille van risico-inschatting navraag doen bij het parket?

Gelet op het uitzonderlijke karakter van deze vraag wordt enkel aan het VK en het CBJ toegelaten om een dergelijke navraag te doen.

d. Hoe wordt er navraag gedaan bij het parket?

Het VK of het CBJ sturen een fax naar het parket met de vraag of betrokken personen gekend zijn.

Uit praktische overwegingen dient steeds de jeugdmagistraat van dienst voorafgaandelijk telefonisch te worden verwittigd dat een fax zal worden overgemaakt.

Een modelformulier is in bijlage beschikbaar.

e. Feedback parket

Het parket kan aan de politiedienst vragen om een moraliteitsonderzoek uit te voeren.

Het parket geeft een feedback per fax waarin enkel gemeld wordt dat betrokkene personen gekend zijn als slachtoffer of als pleger van de voor dit project relevante feiten (kindermishandeling/verwaarlozing/misbruik).

f. Evaluatie

In het kader van dit proefproject zal aan de hand van een registratiemodel op anonieme wijze door het CBJ en het VK het aantal vragen ten aanzien van het parket bijgehouden worden. De feiten, de motivering om navraag te doen en de daaropvolgende beslissing zullen worden geregistreerd. Deze registratie gebeurt enkel omwille van evaluatieve doeleinden.

1.2. Vertrekpunt gerechtelijke sector

Situatieschets

Een mogelijke situatie van kindermishandeling wordt door het slachtoffer zelf, (één van) de ouders of een derde (kan ook een hulpverlener zijn) gemeld bij politie of parket. Op eender welke manier kan het parket op de hoogte worden gebracht.

De intentie van de melder zal steeds zijn om een einde te stellen aan de kindermishandeling hetzij door het laten nemen van maatregelen ten aanzien van het slachtoffer, hetzij door het laten instellen van een vervolging ten aanzien van de verdachte.

Ten aanzien van de pleger kan het parket steeds beslissen om een onderzoek naar de verdachte op te starten.

Ten aanzien van het slachtoffer wordt aan het parket verschillende mogelijkheden geboden, afhankelijk van de ernst en het dringende karakter van de situatie.

I. Ernstige en dringende situatie van kindermishandeling

Bij een melding van een ernstige en dringende situatie van kindermishandeling kan het parket een dringende POS vordering nemen op basis van art. 37, 2° van het decreet bijzondere jeugdbijstand 2008.

II. Een niet acute of niet dringende situatie van kindermishandeling

a. Informatie inwinnen

Bij een melding van een niet acute of niet dringende situatie van kindermishandeling zal door de ontvanger van de melding (politie of jeugdparquet) bij de melder/betrokken personen steeds getoetst worden of hulpverlening werd opgestart.

Het jeugdparquet kan hiertoe steeds via een maatschappelijk onderzoek navraag laten uitvoeren door de politiedienst die hiertoe opdracht gekregen heeft. Het leefmilieu wordt hierover geïnformeerd door het jeugdparquet of door de aangeduide politiedienst, tenzij het jeugdparquet anders beslist. (kantschrift)

Daarnaast kan het jeugdparquet navraag doen bij CBJ en/of VK of de aangemelde situatie gekend is en er daadwerkelijke hulp wordt georganiseerd.

Deze informatie wordt bekomen op basis van:

- **Situatie van CBJ:**

Op basis van art 17, 2° van het decreet bijzondere jeugdbijstand 2008 dient het bureau "aan de magistraten belast met jeugdzaken, de waarborg te verlenen dat de hulp en bijstand, vermeld in 1°, daadwerkelijk zullen worden aangeboden, en hen daartoe desgevraagd mee te delen of die hulp en bijstand werden aangevat, nog worden voortgezet of werden voltooid."

- **Situatie van VK:**

Geen wettelijke regeling voorzien.

Voorstel om volgens een zelfde wettelijke grondslag te werken "aan de magistraten belast met jeugdzaken, de waarborg te verlenen dat de hulp en bijstand, daadwerkelijk worden aangeboden, en hen daartoe desgevraagd mee te delen of die hulp en bijstand werden aangevat, nog worden voortgezet of werden voltooid"

Daartoe richt het jeugdparquet een fax tot CBJ of VK. Een modelformulier is in bijlage beschikbaar.

Indien de melder of de betrokken personen aangeven, dat andere hulpverleners dan het VK of het CBJ zouden betrokken zijn, dan kan het jeugdparquet steeds met hen contact opnemen. In het kader van dit pilootproject worden de betrokken hulpverleners uitgenodigd om te antwoorden op de vraag of hulpverlening werd aangevat, wordt verder gezet of beëindigd werd. Dit laat toe een inschatting te maken van wat voor de veiligheid van het kind nodig is: de lopende hulpverlening verder zetten, een nieuw hulpverleningsproces opstarten of andere beschermingsmaatregelen nemen.

In het kader van dit draaiboek wordt er vanuit gegaan dat de gemandateerde maatschappelijke assistenten bij de politiedienst en de gemandateerde politieambtenaar deze informatie kunnen inwinnen bij het VK, CBJ en andere hulpverleners. Met eventueel betrokken artsen zal steeds via het VK contact worden genomen.

b. Overleg

1. Situatieschets

Uit de ingewonnen informatie door het jeugdparquet komt naar voor dat vrijwillige hulpverlening mogelijks (nog) een kans dient te krijgen. Bepaalde elementen in het dossier (bv uit het sociaal onderzoek) doen echter toch vragen rijzen over het gevolg dat aan de situatie moet worden gegeven. Het jeugdparquet wenst daarom een risico-inschatting te doen.

2. Finaliteit van het overleg

Bij twijfel kan de jeugdmagistraat steeds een overleg vragen dat tot doel heeft om de mogelijkheden af te toetsen met betrekking tot een concreet dossier, meer bepaald of in een specifieke situatie vrijwillige hulpverlening mogelijk blijft of is, of dat gerechtelijke hulpverlening zich opdringt.

3. Wie vraagt het overleg?

De jeugdmagistraat/referentiemagistraat kindermishandeling vraagt en organiseert het overleg.

4. Wie is op het overleg aanwezig?

- Referentiemagistraat kindermishandeling/ jeugdmagistraat die bevoegd is voor het dossier
- Parketcriminoloog jeugd en gezin
- De betrokken hulpverleners of een vervanger
- Vertrouwenscentrum Kindermishandeling en het CBJ als expert

In het kader van dit pilootproject wordt aan de betrokken hulpverleners gevraagd om in te gaan op de uitnodiging om deel te nemen aan dit overleg.

De cliënt, (kind) en het cliëntsysteem (ouders), zijn **niet aanwezig** bij het overleg.

De cliënt en het cliëntsysteem worden op de hoogte gebracht van dit overleg op voorwaarde dat de veiligheid van het kind hierdoor niet in het gedrang wordt gebracht.

5. Overlegmoment

Het betreft hetzelfde maandelijks overlegmoment zoals voorzien in **punt 1. II, g**. Op voorhand maakt de parketmagistraat de dossiers/namen bekend van de personen over wie hij overleg wil.

6. Wat wordt er meegedeeld aan essentiële en noodzakelijke elementen?

“Wat op *dit* moment en in *deze* situatie belangrijk is voor de veiligheid van *dit* kind”. Dit zijn alle gegevens, die de parketmagistraat en de hulpverleners nodig hebben om een beoordeling van de situatie te kunnen maken.

7. Resultaat van het overleg?

Er wordt gestreefd naar consensus in het belang van het kind. Bij gebrek aan consensus beslist de referentiemagistraat kindermishandeling/jeugdmagistraat, aangezien deze het overleg vraagt en organiseert.

Het resultaat van het overleg kan zijn:

- Seponering van het dossier omdat de gestarte vrijwillige hulpverlening wordt verder gezet;
- Seponering van het dossier omdat VK akkoord is om dossier op te nemen of omdat ouders bereid zijn een hulpvraag te stellen bij het CBJ;
- De jeugdmagistraat richt een bemiddelingsverzoek tot de bemiddelingscommissie op basis van art. 31 §1, 4° decreet bijzondere jeugdbijstand 2008;
- De jeugdmagistraat vordert een maatregel als voldaan is aan de voorwaarden van art. 37, 2° decreet bijzondere jeugdbijstand 2008.

Seponeren van een dossier is steeds voorlopig, het dossier kan steeds heropend worden bij de minste ongerustheid bij de hulpverlener of procureur des Konings, met dien verstande dat het dossier enkel kan worden heropend door de procureur des Konings.

Er wordt naar gestreefd om te betrokkenen te informeren over de genomen stappen.

Tijdens het overleg wordt er bepaald wat wel en niet zal gecommuniceerd worden aan het cliëntsysteem en eventuele andere betrokken hulpverleners.

8. Evaluatie

In het kader van dit proefproject zullen de feiten, eindbeslissing en de motivering ervan in een verslag worden opgenomen, teneinde een evaluatie van het project mogelijk te maken. Deze rapportering gebeurt anoniem en wordt louter bijgehouden in functie van de evaluatie van het pilootproject. Het verslag zal dus niet worden meegegeven aan de betrokkenen.

Uit de rapportage moet duidelijk naar voor komen in hoeveel gevallen en in welke gevallen er toch nog beslist wordt om verder te gaan binnen de vrijwillige hulpverlening en in hoeveel van de gevallen het overleg geleid heeft tot een vordering.

Voor de evaluatie zal een registratiemodel worden opgesteld en gebruikt.

2. Extrafamiliale kindermishandeling

2.1. Protocol kindermishandeling justitie –welzijn van 30 maart 2010

Het protocol kindermishandeling geeft aan dat gelet op de bijzondere problematiek van extrafamiliale kindermishandeling de justitiële sector in eerste instantie beter geplaatst is om situaties van extrafamiliale kindermishandeling aan te pakken¹²⁴. Dit betekent echter niet dat beide wegen (hulpverlening en gerechtelijke weg) niet tegelijkertijd kunnen bewandeld worden.

Bovendien stelt het stappenplan in het protocol kindermishandeling duidelijk dat indien het kind slachtoffer is van extrafamiliale kindermishandeling (mishandeling gepleegd door een verdachte/dader buiten de familie) de hulpverlener, in samenspraak met de adviesvrager (en wat de arts betreft rekening houdende met art. 61§1 van de code van Geneeskundige Plichtenleer) zal overwegen en/of in welke mate de gerechtelijke autoriteiten dienen ingelicht te worden en hiertoe de nodige gegevens van politie en/of parketmagistraat zal verschaffen.

Met het oog op de bescherming van andere (potentiële) slachtoffers zal de betrokken hulpverlener de betrokkenen (ouders/slachtoffer) trachten te motiveren om de situatie te melden bij de politie of het parket en/of aan de verantwoordelijke van de betrokken organisatie indien de kindermishandeling zich afspeelt binnen een professionele of vrijwilligerscontext.

Wanneer het gaat om een situatie van kindermishandeling binnen een professionele of vrijwilligers organisatie, is het belangrijk om aan de betrokkenen, die weigerachtig staan t.a.v. een melding aan politie of parket, het belang te duiden om de verantwoordelijke op de hoogte te brengen van de situatie. Dit laat aan de verantwoordelijke toe om binnen de organisatie de nodige stappen te zetten ter bescherming van de andere kinderen en een melding aan politie of parket te doen.

De uitbreiding voorzien in het hervormde art. 458bis SW. maakt het de geheimhouder mogelijk om, indien de betrokkenen de situatie niet melden bij politie of parket, te melden ook al heeft hij het slachtoffer niet gezien of onderzocht of om te melden wanneer er aanwijzingen zijn van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen in gevaar zijn. Meer bepaald inzake extrafamiliale kindermishandeling waarbij bv. slechts één van de kinderen in begeleiding is of gekend is, creëert dit een mogelijkheid om de situatie te melden om andere (potentiële) slachtoffers te beschermen.

Indien de betrokkene de situatie niet willen melden aan politie en/of parket wordt hieronder weergegeven welke stappen de hulpverlener kan ondernemen om tot een melding te komen.

¹²⁴ Protocol kindermishandeling justitie -welzijn, 30 maart 2010, p. 9-10.

2.2. Situatie van de hulpverlener geconfronteerd met een situatie van extrafamiliale kindermishandeling

I. Onvoldoende bescherming van het slachtoffer in begeleiding

a. Een melding van een acute situatie

Situatieschets van een acute extrafamiliale situatie

Er is onvoldoende bescherming van het slachtoffer wanneer de ouders van het slachtoffer (bv. misbruik gepleegd door een vriend van het gezin) weigeren om de situatie te melden bij politie en/of justitie en onvoldoende garantie bieden dat pleger geen contact meer kan hebben met het slachtoffer. Indien de hulpverlener tot de vaststelling komt dat de betrokkenen onvoldoende hun kind in bescherming nemen kan er sprake zijn van een acute situatie.

In geval van een dringende melding van een situatie waarbij de veiligheid van een kind/slachtoffer in het gedrang is, kan op basis van art. 458bis SW. of noodtoestand een melding aan de procureur des Konings/jeugdmagistraat van dienst worden gedaan.

De te volgen procedure werd beschreven in het hoofdstuk 1. Intrafamiliaal kindermishandeling, 1.1 Vertrekpunt hulpverleningssector, I. Melding van een acute situatie.

b. Een melding van een niet onmiddellijk acute situatie

Situatieschets van een niet onmiddellijk acute situatie van extrafamiliale kindermishandeling

De ouders en/of het slachtoffer wensen niet te melden bij politie en/of justitie. De hulpverlener schat de situatie niet in als acuut, maar de kwetsbare achtergrond (bv. morele en financiële afhankelijkheid van de pleger) van de betrokkenen (context van ouders en slachtoffer) die tot de mishandeling of het misbruik aanleiding heeft gegeven blijft bestaan, waardoor er onvoldoende garantie is van bescherming van het kind op langere termijn.

Hulpverleners kunnen een overleg vragen aan de procureur des Konings/referentiemagistraat kindermishandeling om na te gaan welke vorm van hulpverlening (vrijwillige of gerechtelijke) er in een specifieke situatie het meest aangewezen is voor een kind slachtoffer van extrafamiliale kindermishandeling.

De te volgen procedure werd beschreven in het hoofdstuk 1. Intrafamiliaal kindermishandeling, 1.1 Vertrekpunt hulpverleningssector, II. Melding van een niet onmiddellijk acute situatie.

Uitzondering op de procedure:

De hulpverleners die een casus wensen te bespreken van een kind/slachtoffer van extrafamiliale kindermishandeling dienen ten laatste een week voor het overlegmoment aan de referentiemagistraat kindermishandeling niet alleen naam en adres van het desbetreffende kind over te maken, maar ook te preciseren dat het om een situatie van extrafamiliale kindermishandeling gaat.

c. Risico-inschatting

Uitzonderlijke situatie waarbij het CBJ en het VK omwille van een risico-inschatting bij de opstart navraag kunnen doen bij het parket, voor het kind en de meerderjarigen.

De te volgen procedure werd beschreven in het hoofdstuk Intrafamiliaal kindermishandeling, 1.1. Vertrekpunt hulpverleningssector, III. Risico-inschatting.

II. Kind/slachtoffer in begeleiding is niet in gevaar, andere kinderen verkeren (mogelijks) in een gevaarsituatie

De hulpverlening ten aanzien van het kind slachtoffer van extrafamiliale kindermishandeling is opgestart en loopt goed.

Vanuit de maatschappelijke opdracht van de hulpverleners wordt gevraagd om bij situaties van extrafamiliale kindermishandeling alert te zijn voor mogelijke andere kinderen die in gevaar zijn. Er wordt dan ook verwacht dat hulpverleners ingaan op de vraag van collega's/hulpverleners om informatie te verschaffen over een bepaalde situatie. Het delen van informatie op dat moment zal toelaten om een betere inschatting van de situatie mogelijk te maken. De hulpverlener kan daartoe ook steeds contact nemen met het VK voor advies. Zij zullen de hulpverlener coachen en adviseren in de aanpak van een dergelijke situatie.

Wanneer er aanwijzingen zijn van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen in gevaar zijn, laat de uitbreiding van art. 458bis SW. toe om de situatie te melden, ook al heeft de geheimhouder het slachtoffer niet gezien of onderzocht.

a. Er is een gewichtig en reëel gevaar voor andere kinderen

Uit de verklaringen van het slachtoffer in begeleiding blijkt dat andere kinderen ook slachtoffer zijn.

Indien de inschatting van de hulpverlener van die aard is dat de veiligheid van een kind/slachtoffer in het gedrang is, kan op basis van art. 458bis SW. een melding aan de procureur des Konings/jeuclidmagistraat van dienst worden gedaan.

De te volgen procedure werd beschreven in het hoofdstuk 1. Intrafamiliaal kindermishandeling, 1.1 Vertrekpunt hulpverleningssector, I. Melding van een acute situatie.

b. Uit de situationele context blijkt dat er sprake kan zijn van een gewichtig en reëel gevaar voor andere kinderen

1) Situatieschets

De hulpverlener heeft geen weet van concrete slachtoffers, maar de situationele context wijst op mogelijks gevaar voor andere kinderen. Het gaat dan bv. om situaties waarbij een mogelijke pleger werkzaam is in een organisatie (sportverenigingen, jeugdbewegingen, school,...) gericht op kinderen of door zijn beroep of leefsituatie gemakkelijk in contact kan komen met kinderen.

2) Risico-inschatting

De hulpverleners die een dergelijke situatie van extrafamiliale kindermishandeling overwegen te melden, nemen best vooraf contact op met het VK voor advies betreffende de inschatting van het gewichtige en reëel gevaar voor de andere kinderen.

In uitzonderlijke situaties kan het VK een risico-inschatting (laten) doen en daartoe bij het parket navraag laten doen betreffende een mogelijke pleger.

Het VK stuurt daartoe een fax naar het parket (met vermelding extrafamiliale situatie en de identiteitsgegevens van de mogelijke pleger). Een modelformulier is in bijlage beschikbaar.

Het parket kan aan de politiedienst vragen om een moraliteitsonderzoek naar de persoon te doen. Het gaat in dit geval om een beperkt moraliteitsonderzoek waarbij de persoon in kwestie of zijn omgeving niet verontrust of ingelicht wordt. De politionele bestanden worden nagekeken.

Het parket geeft een feedback per fax waarin enkel gemeld wordt dat de mogelijke pleger gekend is of dat er een onderzoek loopt of dat er gegevens gekend zijn.

3) Overleg

Hulpverleners kunnen ook een overleg vragen aan de procureur des Konings/referentiemagistraat kindermishandeling.

Op het gepaste moment, bij voorkeur op voorhand, deelt de hulpverlener aan de betrokkenen mee dat er een overleg met het VK/parket zal plaatshebben of plaats heeft gehad omwille van het feit dat er een gevaar is voor andere potentiële slachtoffers.

a. Finaliteit van het overleg

De meerwaarde van het overleg wordt gevormd door het feit dat een gezamenlijk inschatting kan gemaakt worden van de globale situatie en specifiek van de aanwijzingen van het gewichtige en reële gevaar voor andere minderjarigen.

Hierbij dient prioritair aandacht geschonken te worden aan de veiligheid van de kind(eren), die gelet op de context, potentiële slachtoffers zijn.

b. Wie vraagt het overleg?

De betrokken hulpverlener kan een overleg met de referentiemagistraat kindermishandeling vragen.

De hulpverleners die een casus wensen te bespreken van een potentieel slachtoffer van extrafamiliale kindermishandeling dienen ten laatste een week voor het overlegmoment aan de referentiemagistraat kindermishandeling beschikbare gegevens van de mogelijke pleger over te maken, maar ook te preciseren dat het om een situatie van extrafamiliale kindermishandeling gaat.

c. Wie organiseert het overleg?

De procureur des Konings/referentiemagistraat kindermishandeling organiseert het overleg. Het voorzitterschap wordt waargenomen door de referentiemagistraat kindermishandeling, bijgestaan door de parketcriminoloog jeugd en gezin. Indien de referentiemagistraat kindermishandeling niet aanwezig kan zijn, kan hij of zij zich laten vervangen door een andere jeugdmagistraat.

d. Wie is op het overleg aanwezig?

- Procureur des Konings/Referentiemagistraat kindermishandeling/ jeugdmagistraat die bevoegd is voor het dossier
- Parketcriminoloog jeugd en gezin
- De betrokken hulpverlener of een vervanger
- Vertrouwenscentrum Kindermishandeling en het CBJ als expert

Dit overleg zal eveneens plaatsvinden op het vaste, maandelijks overlegmoment.

e. Bepaling wat wordt er meegedeeld aan essentiële en noodzakelijke elementen

Alle gegevens, die de parketmagistraat en de vertegenwoordigers van het VK en het CBJ nodig hebben om een beoordeling van de situatie te kunnen maken.

Het lijkt dan ook noodzakelijk te weten wat de situationele context is en over welke vorm van kindermishandeling het gaat. Welke stappen al werden gezet door de hulpverlener om de betrokkenen te bewegen tot een melding bij politie of parket.

f. Resultaat van het overleg

Bij beslissing tot een melding bij het parket gebeurt dit volgens de procedure beschreven in het hoofdstuk 1. Intrafamiliaal kindermishandeling, 1.1 Vertrekpunt hulpverleningssector, I. Melding van een acute situatie.

De procureur des Konings/referentiemagistraat kindermishandeling behoudt steeds de mogelijkheid om een onderzoek op te starten en de nodige maatregelen te treffen met het oog op bescherming van de potentiële slachtoffers.

g. Evaluatie

In het kader van dit proefproject zullen de feiten, eindbeslissing en de motivering ervan in een verslag worden opgenomen, teneinde een evaluatie van het project mogelijk te maken. Deze rapportering gebeurt anoniem en wordt louter bijgehouden in functie van de evaluatie van het pilootproject. Het verslag zal dus niet worden meegegeven aan de betrokkenen.

Uit de rapportage moet duidelijk naar voor komen in hoeveel gevallen het tot een effectieve melding komt en in hoeveel van de gevallen er een politieel onderzoek werd opgestart.

Voor de evaluatie zal een registratiemodel worden opgesteld en gebruikt.

c. Er zijn (vermoedelijk) geen andere kinderen in gevaar.

Indien de betrokkenen ondanks aandringen van de hulpverleners weigeren om te melden bij politie of parket EN de situationele omstandigheden laten veronderstellen dat er geen andere kinderen in gevaar zijn, dan primeert het beroepsgeheim.

2.3. Situatie van de parketmagistraat geconfronteerd met een situatie van extrafamiliale kindermishandeling

Een mogelijke situatie van extrafamiliale kindermishandeling wordt door het slachtoffer zelf, (één van) de ouders of een derde (kan ook een hulpverlener zijn) gemeld bij politie of parket. Op eender welke manier kan het parket op de hoogte worden gebracht.

De intentie van de melder zal steeds zijn om een einde te stellen aan de kindermishandeling.

Afhankelijk van de ernst en het dringende karakter van de situatie, beschikt het parket ten aanzien van het slachtoffer over verschillende mogelijkheden om indien nodig hulpverlening mogelijk te maken.

Daartoe kan dezelfde werkwijze worden toegepast zoals beschreven in het hoofdstuk 1. Intrafamiliale kindermishandeling, 1.2. Vertrekpunt gerechtelijke sector.

Ten aanzien van de pleger kan het parket steeds beslissen om een onderzoek naar de verdachte op te starten.

3. Intra en extrafamiliale kindermishandeling komen tegelijkertijd voor

Bij een melding bij de hulpverlening van een situatie van kindermishandeling kan het voorkomen dat intra-en extrafamiliale kindermishandeling zich simultaan voordoen.

De hulpverlener zal dan, situatie per situatie, oordelen hoe hiermee moet worden omgegaan.

Afhankelijk van de situatie kan hij de procedures beschreven bij intra- en/of extrafamiliale kindermishandeling volgen.

VI. Stuurgroep “Protocol van Moed”

Bultinck Lieselot	Parketcriminoloog sectie jeugd en gezin te Antwerpen, verslaggeefster
De Bruyne Sonja	Politie Antwerpen en vertegenwoordiger VCLP
De Craim Christel	Attaché, Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, voorzitter stuurgroep
De Palmeneire Annemie	Politie Antwerpen, diensthoofd sociale dienst jeugdbrigade
De Ridder Jan	Kabinetsmedewerker minister Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
De Stoop Tine	Medewerker VK Antwerpen
De Waele Dirk	Substituut-procureur generaal bij het hof van beroep te Antwerpen
De Wilde Carine	Stafmedewerker Integrale Jeugdhulpverlening
Dekoninck, Karen	Eerste substituut-procureur des Konings, leidinggevende sectie jeugd, referentiemagistraat kindermishandeling te Antwerpen
Gieselinck Ankie	Onderzoeksrechter
Marissen Mieke	Teamverantwoordelijke CBJ Antwerpen
Meyvis Wilfried	Beleidsmedewerker Integrale Jeugdhulpverlening
Michiels Marjan	Vertrouwensarts VK Antwerpen
Put, Johan	Hoogleraar KUL, verbonden aan het Instituut voor Sociaal recht en het Leuvens Instituut voor Criminologie
Rens Renilde	Politie Antwerpen, diensthoofd jeugdbrigade
Van den Berghe Ariane	Diensthoofd externe dienstverlening K&G
Van Eetveldt Ingrid	Regioverantwoordelijke BJZ
Van Hee Jean-Pierre	Directeur Dienst Integrale Jeugdhulp
Van Lerberghe Luc	Advocaat-generaal bij het hof van beroep te Antwerpen, opdrachtgever
Van Looveren Annemie	Medewerker Steunpunt Jeugdhulp
Vervaet Caroline	Medewerker Integrale Jeugdhulpverlening

